

Dissemination of Education for Knowledge, Science and Culture.

-Shikshanmaharshi Dr. Bapuji Salunkhe

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha's

Vivekanand College, Kolhapur

(Empowered Autonomous)

Department of History

NOTICE

Date: 21/07/2024

All the students of B.A. Part-I in the History Department of Vivekanand College are informed that Unit test on Chapter 1 (Neolithic social life) of the subject "History of Ancient India" will be conducted on Wednesday, 24th July, 2024. The test will take place from 08:15 am to 09:15 am in Room Number 203. All students are requested to be present on time with their preparations and necessary reference materials for the test.

Dr. S. R. Kattimani

HEAD

**DEPARTMENT OF HISTORY
VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR
(EMPOWERED AUTONOMOUS)**

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (EMPOWERED AUTONOMOUS)

B.A – I. Semester – II

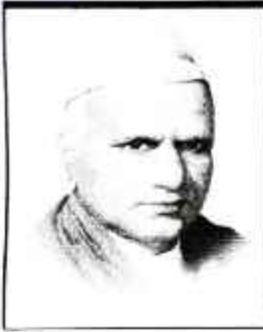
CONTINUOUS INTERNAL EXAMINATION

Subject – History

Title- History of Ancient India paper No -

Subject Code 2DSC01HIS21

Date:	Day:
Time:	Total Marks: 10
Type of Test:	Unit Test
Additional Info:	
Module 2.	Prehistory
Que. Elaborate in detail the salient features of Neolithic Culture .	

Dissemination of Education for Knowledge, Science and Culture.

-Shikshanmaharshi Dr. Bapuji Salunkhe

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha's

Vivekanand College, Kolhapur

(Empowered Autonomous)

Department of History

Ancient India: Unit Test - Report

Date: 25/7/2024

The students of B.A. Part-1 in the History Department of Vivekananda College had a unit test on the paper "Ancient India" on Wednesday, 24th July, 2024. There were 13 students present at this time. The unit test helped the students to reduce their fear of exams.

It was seen that the students used many reference tools and the internet to obtain information for this test. It also helped increase the students' knowledge of the subject and boost their confidence.

Dr. S. R. Kattimani

HEAD
DEPARTMENT OF HISTORY
VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR
(EMPOWERED AUTONOMOUS)

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Signature
of
Supervisor

[Signature]

Suppliment No. : 01

Roll No. : 4071

Class : F.Y - BA

Subject : History

Test / Tutorial No. :

Div. :

8
10

प्र. नवव्यभुगीन मानवी जीवनाची माहिती शोधण्यात निहा.
→ वनव्यभुगीन मानवी प्रगतीचा आढावा म्हणजे इतिहास
होय.

अध्यासाच्या दृष्टीने मानवी इतिहासाचे प्रागैतिहास
आद्य इतिहास व ऐतिहासिक कालखंड हे तीन प्रमुख विभाग
पाडले जातात.

प्रागैतिहासिक मानवाच्या अस्तित्वाची माहिती आपल्याला
त्याचे वनव्यभुगीन दगडी हत्यारांमुळे होते. त्यामुळे या युगास
अश्मयुग असेही म्हणतात.

अश्मयुगीन संस्कृतीच्या मिळविल्या अवशेषावरून इतिहासकारांनी
अध्यासाच्या सोयीसाठी भारतीय अश्मयुगीन व्यापकप्रमाणे कालखंड
पाडले आहेत. :-

1. पुराश्मयुग - इ.स.पू. 3 लाख वर्षे ते इ.स.पू. 10000 वर्षे.
2. मध्याश्मयुग - इ.स.पू. 10000 वर्षे ते इ.स.पू. 8000 वर्षे.
3. नवव्यभुगीन - इ.स.पू. 8000 वर्षे ते इ.स.पू. 9000 वर्षे.

* नवार्मयुग -

इसकी जन पूर्व 9000 वर्षों पूर्वच्या शुभारंभ नवार्मयुगाचा प्रारंभ आला. नवार्मयुगाच्या काळात मानवी जीवनात आलेल्या महत्त्वपूर्ण बदलामुळे या काळाला क्रांतीयुग म्हणता येते.

१) व्याख्या :-

अर्मयुगाच्या शेवटच्या काळखंडाचा नवार्मयुग असे म्हणतात.

२) कालावधी :-

नवार्मयुगाचा कालावधी साधारणपणे इ.स.पू ४००० वर्षे ते इ.स.पू १८०० वर्षे असा मानला जातो.

३) शहरीमान :-

नवार्मयुगामध्ये मानवाने अश्वे जीवन संपुष्टात आले.

४) मानवी अवशेष :- उत्खननामध्ये कोठेही मानवी शौंगाडे सापडले नाहीत.

५) अन्न :-

नवार्मयुगामध्ये मानव हवरनिर्वाहासाठी कोना कम भागात लरोही गिकार व मालेकारी त्याने सोडून दिव्यीनी नवरी. गडु, वल्ली आनी जवळ यांचे अवशेष सापडले आहेत.

६) वस्त्र :-

नवार्मयुगामध्ये मानवाने मस्मिस्स काण्डापावून वस्त्र विवच्याचे ज्ञान प्राप्त आले असावे, मानव सुती कापडाचा वापर करत असावा.

७) निवार :-

नवारमयुगामध्ये मानवाने मातीच्या विटांचा वापर करून चौकीनी व आयताकृती वरे बांधण्यास प्रारंभ केला.

८) खजनी :- नवारमयुगीन मानवाने खजनीचा वापर व निर्मिती करणानाी कुवा खणत होती होती.

९) हत्यारे :-

नवारमयुगात पूर्वेची दगडी शुद्धास्त्रे लुप्त आली आणि ताम्रवेगी, तांब्याची अस्त्रे, विस्त्र लाभली. नेहमीच्या वापरातील कुल्हाडे, रोकदार हत्यारे, हाडांची अस्त्रे ही घासून गुळगुळीत केली आणि त्याची कार्यक्षमता वाढवली.

१०) मातीची आंडी :-

नवारमयुगीन मानवाने मृदू आंडी, मातीची आंडी बनवण्याची कला हस्तगत केली.

११) पशुपालन :-

जोव्या, बैल, बोकडू या प्राणिनां मावसाळून त्यांचे पालवे सावधान रूपात करे.

१२) चित्रकला :-

नवारमयुगातील मानवाची जीव विज्ञान कथाच जागी मिळविली आहेत.

१३) धार्मिक स्वरूपा :-

नवारमयुगामध्ये मानवाच्या धार्मिक स्वरूपाचा उदय, देवी देवतांची पूजा, पूर्वजन्म, पुनर्जन्म या व अशा कल्पनांचा प्रारंभ मानवाने केल्याचे दिसून येते.

१४) चाकाचा जोव :-

नवारमयुगीन मानवाचा चाकाचा जोव लागला होता.

१५) अंतर्कार :-

नवार्मभुगोने मानवाने दगाडांचा वापर अंतर्कारासाठी वापर केला होता. विशेषतः हार, रत्नहार इ. वस्तूंचा परदेशी व्यापार होत असल्याचे दिसून येते.

१६) ग्राम :-

नवार्मभुगामध्ये ग्राम संस्कृतीची म्हणजेच गावांच्या वसाहतीची सुरुवात आली होती.

१७) दफन :-

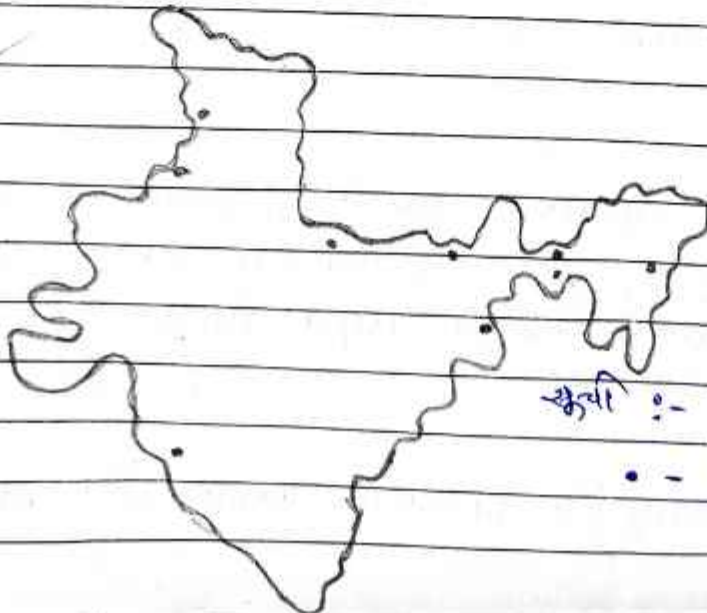
कागमेर जवळच्या कुझाटोम येथील मुकुा दफन स्थळी माथकावतीवर त्याचा कुता आणि लांडगा हे पुरतयाचे अवशेष आढळले आहेत.

येथे मातीच्या मोडभावर तान्कातीन देवता समजत असलेल्या मृशोभि चित्र रेखावले आहे.

१८) नवार्मभुगोने वस्त्र :-

वशिंड असेलेली लेण्याची मातीची नित्रे, टोकदार हाडे, डमट आंडी, रत्नासारखा विलगारा चडयकि दगाडांपासून तयार केलेले मणी, तांब्याची सुई व त्याकडल्याची वस्त्र उल्लेखानुन प्राप्त झाले आहेत.

१९) नवार्मभुगोने स्थळे :-

अंधी :-

• - नवार्मभुगोने स्थळे.

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Signature
of
Supervisor

Suppliment No. : 01

Roll No. : 4071

Class : BA II

Subject : History

Test / Tutorial No. :

Div. :

नवाशमयुगीन वैशिष्ट्ये दर्शवणारी स्थळे आत्मभर विष्णुत्वाने
आहेत. :-

कर्नाटक - उत्तूर व ब्रम्हागिरी

आन्ध्र - वुझिहोम

उत्तर प्रदेश - लखनऊ व हातिनापूर

बिहार - बिहं

आसाम - हदंग

पंजाब - जांसीपूर

अल्हाबाद - कोल्हीहवा

मणिपूर -

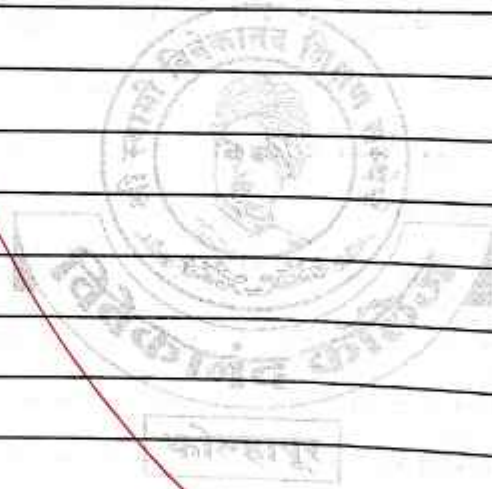
पश्चिम बंगाल

मेघालय या ठिकाणी नवाशमयुगीन संस्कृतीचे

अवशेष सापडले आहेत.

पुराशमयुग व मध्यशमयुगाच्या मुलाने नवाशमयुगामध्ये
मानवाने मोठी प्रगती केली. मानवाने मध्ये जीवन स्थापित केले
मानव जीवने व पशुपालन करू लागला. आगिचा ज्योष,
प्रगत हत्यारे, शस्त्रास्त्राची आविष्काराची घरे, खुली कपडे,
चाळ्या ज्योष, खाण्यासाठी अन्न, दान्य, प्रगती व
नक्षिपार मानवी जीव, तयार केली.

8 निवडलेली शुक्रवात, धार्मिक स्तरांच्या, ग्राम सँस्कृतीचा
उद्य, वेगवेगळे अवैकार तयार केले गेले. तेथेच
नवारात्रभुगामध्ये परदेशी व्यापाराचा शुक्रवात आला.
आशाप्रकार नवारात्रभुगामि मानवाने विविध क्षेत्रांमध्ये
प्रगती करून आपले जीवन सुखी बनवले.

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Name : Priyada M. Gurav

Suppliment No. : 01

Roll No. : 4052

Class : B.A. I

Signature
of
Supervisor

[Signature]

Subject : History

Test / Tutorial No. :

Div. : C

[10/10]
[Signature]

प. ● नवाश्मयुगीन मानवी जीवनाची माहिती ओडव्यात विद्य.
→ वनकावर्तिल मानवी प्रगतीचा आढावा घेणे इतिहास
संश्लेष.

अश्मयुगाच्या दुर्लीने मानवी इतिहासाचे प्रागैतिहास, आद्य
इतिहास व ऐतिहासिक काळखंड हे तीन प्रमुख विभाग
पाडले जातात.

प्रागैतिहासिक मानवान्च्या अस्तित्वाची माहिती आपल्या
ला त्याने बनविलेल्या दगडी हत्यारांमुळे होते. त्यामुळे या
युगास अश्मयुग असेही म्हणतात.

अश्मयुगीन संस्कृतीच्या मितेलेल्या अविशेषावरून
इतिहासकारांनी अश्मयुगाच्या सोयीसाठी भारतीय अश्मयु-
गाचे खालिलप्रमाणे काळखंड पाहिले आहेत :-

१. पुराश्मयुग - इ.स.पू. ३ लाय वर्षे ते ४००० वर्षे
२. मध्याश्मयुग - इ.स.पू. ४००० वर्षे ते ५००० वर्षे
३. नवाश्मयुग - इ.स.पू. ५००० वर्षे ते १८०० वर्षे

* नवाश्मयुग :-

इसवी सन पूर्व ५००० वर्षांपूर्वीच्या सुमारास
नवाश्मयुगाचा प्रारंभ झाला. नवाश्मयुगाच्या काळात मानवी
जीवनाने ओबेव्या महत्त्वपूर्ण बदलांमुळे या काळाचा काळी-
युग म्हणता येतो.

३) व्याख्या - अश्मयुगाच्या खिण्टच्या काळातचाला नवाश्म-
युग असे म्हणतात.

४) कालावधी - नवाश्मयुगाच्या काळातही सर्वसाधारणपणे
इ.स.पू. ५००० वर्षे ते इ.स.पू. १८०० वर्षे असा
मानला जातो.

५) राहणीमान - नवाश्मयुगामध्ये मानवाचे अनेक जीवन
संपुष्टात आले.

६) मानवी अवशेष - उत्खननामध्ये कोठेही मानवी सांगाडे
सापडले नाहीत.

७) अन्न - नवाश्मयुगामध्ये मानव उदरनिवृत्तिसाठी शेती
कुरु लागला, तरीही शिकार व मोसमारी ह्याने
सोडून दिलेली नव्हती. गहू, बाजी, जवस यांचे
अवशेष सापडले आहेत.

८) वस्त्र - नवाश्मयुगामध्ये मानवाला कापडापासून वस्त्र
शिवण्याचे ज्ञान प्राप्त झाले असावे, मानव सुती
कापडांचा वापर करत असावा.

९) निवारा - नवाश्मयुगामध्ये मानवाने मातीच्या विवंचा वापर
करून चौकोनी व आयताकृती घरे बांधण्यास
प्रारंभ केला.

१०) अग्नी - नवाश्मयुगात मानवाने अग्नीचा वापर व निर्मा
ण करण्याची कला अवगत केली होती.

११) हत्यारे - नवाश्मयुगात पूर्वीची दगडी सुद्धामध्ये लुप्त झाली
आणि लोखंडाची तांब्याची हत्यारे दिसू लागली -

मेहमन्च्या वापरातील कुऱ्हे, टोकदार हत्यारे,
हाडांची अस्त्रे ही त्यासुन गुप्तगुप्तीत केली आणि
त्यांची कार्यक्षमता वाढवली.

१०) मालीची झाडी - नवाश्मश्रुतीन मानवाने मृदु झाडी,
मातीची झाडी बनवण्याची कुला हरत-
गत केली.

११) पशुपालन - जेव्हा, बैल, बोकड या प्राण्यांना माणसाबरोबर
त्यांचे पालन प्राण्यात रुपांतर केले.

१२) चित्रकला - नवाश्मश्रुतीत मानवाची जैव चित्रे कथानक
आणि मिळविली आहेत.

१३) धार्मिक श्रद्धा - नवाश्मश्रुतीमध्ये मानवाच्या धार्मिक
श्रद्धांचा उद्भव, देवी देवतांची पुजा,
पुनर्जन्म, पुनर्जन्म या व अशा कल्पना-
ंचा प्रारंभ मानवाने केल्याचे दिसून येते.

१४) चान्काचा बोध - नवाश्मश्रुतीन मानवाला चान्काचा बोध
लागला होता.

१५) अवकाश - नवाश्मश्रुतीमध्ये मानवाने दशांशाचा वापर
अवकाशसाठी केला होता. दिशांचे हार, रत्न
हार, वस्तुंचा परदेशी व्यापार होत अस-
ल्याने दिसून येते.

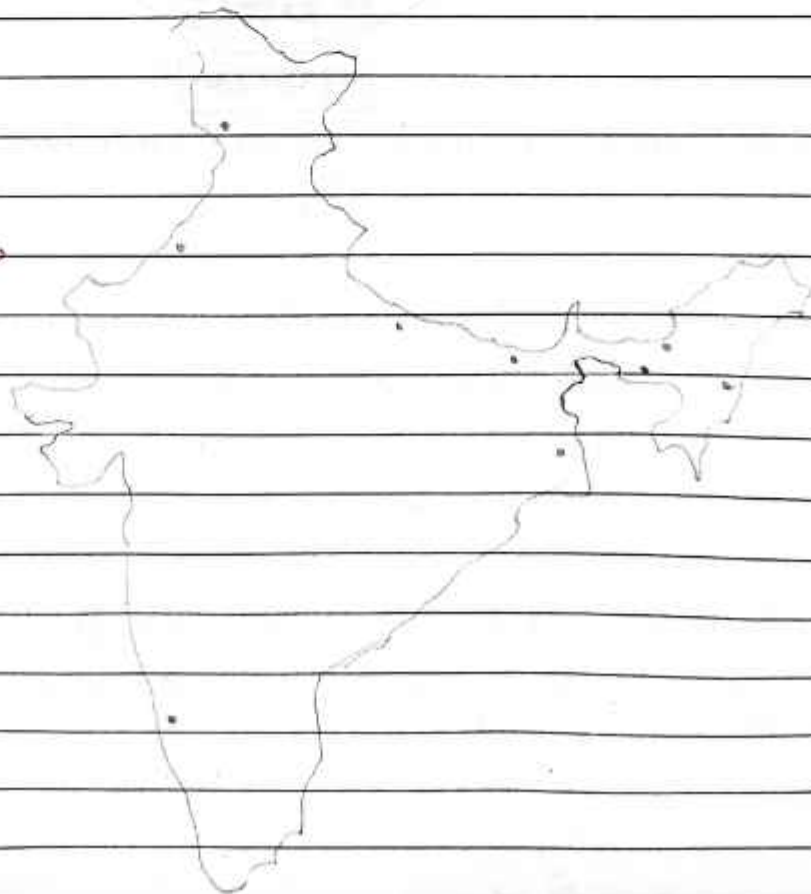
१६) ग्राम - नवाश्मश्रुतीमध्ये ग्राम संस्कृतीची मूलभूत
गावांच्या नसाहतींची सुरुवात झाली होती.

१७) दफन - नवाश्मश्रुतामध्ये ग्राम संस्कृतीची म्हणजेच
ग्राम गावांच्या वसाहतींची सुरुवात झाली होती.

१७) दफन - कुशिर जवळच्या कुशिराम येथील एका दफन
खाडी मावळकारेवर त्याचा कुत्रा आणि बांडगा
हे पुरव्याचे अवशेष आढळले आहेत.
येथे मातीच्या भांड्यावर तात्काळीन देवता
समजून अजलेल्या म्हशीचे चित्र रंगवले आहे.

१८) नवाश्मश्रुती वस्तु - नशिंड असलेली बैलाची मातीची
चित्रे, दोकदार हाडे, उभट भांडी, रत्न
सारख्या दिवगारा चकचकीत दगडांपा-
सुन तयार केलेले मणी, तांब्याची
मुई व चाकू इत्यादी वस्तु उत्खन-
नातून प्राप्त झाले आहेत.

१९) नवाश्मश्रुती स्थळे -

॥ ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ॥

- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38417

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Name : Prayada M. Gurav
Suppliment No. : 02

Roll No. : 4052

Class : B.A.I.

Signature
of
Supervisor

Subject : History

Test / Tutorial No. :

Div. : C

मनवश्मश्रुति वैशिल्ये दशविधारी स्वेन भारतभर विष्णु-
रुती अहिन.

कुमटिक- इटनूर व कुम्हगिरी

काश्मिर- नुहसियम

इतरप्रदेश- चेचर व हरिनापुर

बिहार - चिरंदा

आसाम- हवंग.

पंजाब - जालीपुर

अफगाण- कोन्हीहा

मणिपुर

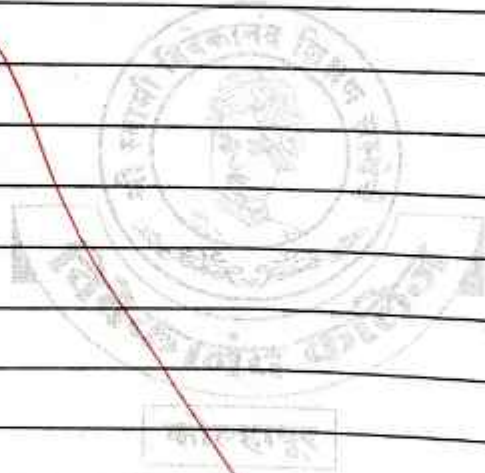
पाकिस्तान बंगाल

मेवालय या ठिकाणी नवाश्मश्रुति संस्कृती-

ने अविशेष सापडले आहेत.

पुराश्मश्रुति व महाश्मश्रुतिना तुलनेत नवाश्म-
श्रुतिमानव मानवाने मोठी उगती केली. मानवाने जीवन -
स्विकारिले. मानव जेती व पशुपालन करू लागला. आगच्या
जोष, उगत हत्यार, राखण्यासाठी आभताकृती घरे, सुती
कपडे, चाकाना जोष, व्याख्यासाठी हान्य, उगत व नसिधर
मानवी आंढी नगार करी चित्रकलेची सुरुवात, धार्मिक
ग्रंथांना ग्राम संस्कृतीचा अय, वेगवेगळे अलंकार नगार-

10
केले ठेके तसेच नवाश्मशुगामध्ये परदेशी व्यापाराचा
सुरुवात झाली अशाप्रकारे नवाश्मशुगाने मानवाने विविध
क्षेत्रांमध्ये प्रगती करून आपले जीवन सुखी बनवले.

Name - Anushka Parashram Adsule .

॥ ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ॥

- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38385

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Signature
of
Supervisor

[Signature]

Suppliment No. :

Roll No. : 4002

Class : BA First Year .

Subject : History .

Test / Tutorial No. :

Div. :

7/10

[Signature]

प्र● नवाश्मयुगीन मानवी जीवनाची माहिती थोडक्यात लिहा.
→ वातकाळातील मानवी प्रगतीचा आढावा म्हणजे इतिहास होय.

अध्यासाच्या दृष्टीने मानवी इतिहासाचे प्रागैतिहास, आद्य इतिहास व ऐतिहासिक कालखंड हे तीन प्रमुख विभाग पाडले जातात.

प्रागैतिहासिक मानवाच्या अस्तित्वाची माहिती आपल्याला त्याने बनवलेल्या दगडी हत्यारांमुळे होते. त्यामुळे या युगास अश्मयुग असेही म्हणतात.

अश्मयुगीन संस्कृतीच्या मिळालेल्या अवशेषावरून इतिहासकारांनी अध्यासाच्या सोयीसाठी भारतीय अश्मयुगाचे खालीलप्रमाणे कालखंड पाडले आहेत. -

१. पुराश्मयुग - इ.स.पू ३ लाख वर्षे ते इ.स.पू १००० वर्षे.

* नवाश्मयुग :- २. मध्यश्मयुग - इ.स.पू १००० वर्षे ते इ.स.पू ४००० वर्षे.

३. नवश्मयुग - इ.स.पू ४००० वर्षे ते इ.स.पू १८०० वर्षे.

* नवाश्मयुग :-

इसवी सन पूर्व ५००० वर्षा पुर्वीच्या सुमारास नवाश्मयुगाचा प्रारंभ झाला. नवाश्मयुगाच्या काळात मानवी जीवनात झालेल्या महत्त्वपूर्ण बदलांमुळे या काळात क्रांतीयुग म्हणता येते.

① व्याख्या - अश्मयुगाच्या शेवटच्या कालखंडाला नवाश्मयुग असे म्हणतात.

② कालावधी - नवाश्मयुगाचा कालावधी साधारणपणे इ.स.पू ४००० वर्ष ते इ.स.पू १८०० वर्षे असा मानला जातो.

③ राहणीमान - नवाश्मयुगामध्ये मानवाचे घाटके जीवन संपुष्टात

④ मानवी अवशेष - अवशेष ^{नवाश्मयुगामध्ये} उत्खननामध्ये मानव उपरनिर्वाहासाठी शेती करू लागला. तरिही शिकारी व मासेमारी त्याने सोडून दिलेली नव्हती. गहू, वल्ली आणि जवस यांचे अवशेष सापडले आहेत.

⑤ मानवी अवशेष - उत्खननामध्ये कोठेही मानवी शंकाडे सापडले नाहीत.

⑥ वस्त्र - नवाश्मयुगामध्ये मानवाला कापडापासून वस्त्र शिळ्याचे ज्ञान प्राप्त झाले असावे, मानव सूती कापडाचा वापर करत असत / असावा.

⑦ निवारा - नवाश्मयुगामध्ये मानवाने मातीच्या विटांचा वापर करून घोंकोनी व आश्रयकृती घरे बांधण्यास प्रारंभ केला.

⑧ अग्नी - नवाश्मयुगीन मानवाने अग्नीचा वापर व निर्माण करण्याची कला अवगत केली होती.

⑨ हत्यारे - नवाश्मयुगात पूर्वीची दगडी सुक्ष्मास्त्रे लुप्त झाली आणि त्यामेवजी तांब्याची शस्त्रे दिसू लागली. जेठमीच्या वापरातील कुडाडे, टोकदार हत्यारे, लांडांची अस्त्रे ही धारून गुळगुळीत केली आणि त्याची कार्यक्षमता वाढवली.

(१०) मातीची भांडी - नवाश्मयुगीन मानवाने मृदू भांडी, मातीची भांडी बनवण्याची कला हस्तगत केली.

(११) पशुपालन - शेळ्या, बैल, बोकड या प्राण्यांना माणसाळवून त्यांचे पाळीव प्राण्यात रूपांतर केले.

(१२) चित्रकला - नवाश्मयुगातील मानवाची शैल चित्रे वगळता जागी मिळालेली आहेत.

(१३) धार्मिक श्रद्धा - नवाश्मयुगामध्ये मानवांच्या धार्मिक श्रद्धांचा उदय. देवी देवतांची पूजा, पूर्वजन्म, पुनर्जन्म या व अशा कल्पनांचा पारंपरिक मानवाने केल्याचे दिसून येते.

(१४) चाकरा शोध - नवाश्मयुगीन मानवाला चाकरा शोध लागला होता.

(१५) अलंकार - नवाश्मयुगामध्ये मानवाने वगडांचा वापर अलंकारासाठी वापर केला होता. दिशांचे ठार, रत्नहार इ. वस्तूंचा परदेशी व्यापार होत असल्याचे दिसून येते.

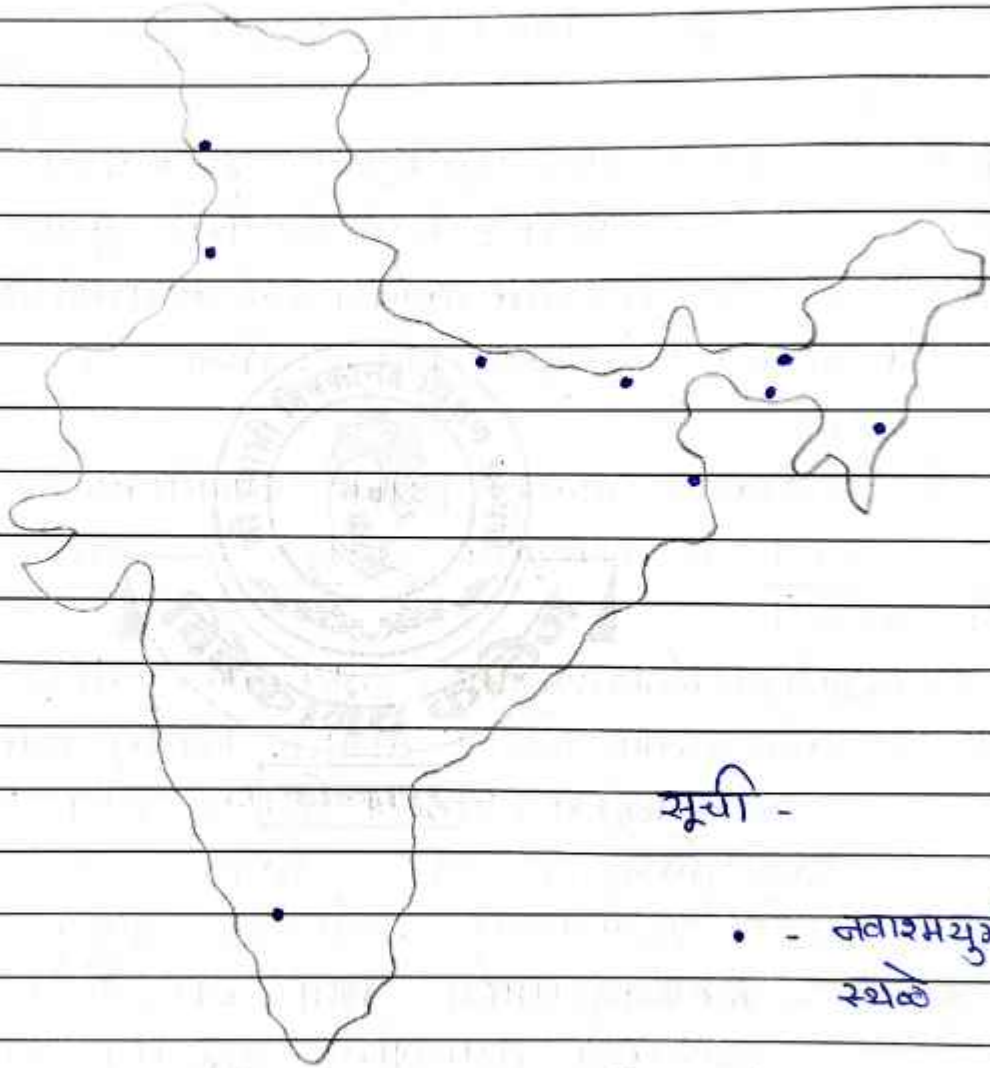
(१६) ग्राम - नवाश्मयुगामध्ये ग्राम संस्कृतीची स्थापना गावांच्या वसाहतींची सुरुवात झाली होती.

(१७) दफन - काश्मिर जवळच्या बुर्साहीम खेडील मका दफन स्थळी मालकावरीवर त्याचा कुत्रा आणि लांडगा हे पुरल्याचे अवशेष आढळले आहेत. येथे मातीच्या भांड्यांवर तात्काळीन देवता समजत असल्याचे मध्यस्थ चित्र रंगवले आहे.

(१८) नवाश्मयुगीन वस्तू - वशिंड असलेली बैलची मातीची चित्रे.

टीकदार हाडे , बुझट मांडी , रत्नासारखा दिसणारा
चकचकित दगडांपासून तयार केलेली मणी ,
तांब्याची सुई व चाकू इत्यादी वस्तू उत्खननातून
प्राप्त झाले आहेत .

१० नवाश्मयुगीन स्थळे . -

सूची -

• - नवाश्मयुगीन
स्थळे

नवाश्मयुगीन वैशिष्ट्ये दर्शवणारी स्थळे भारताभर
विखुरली आहेत .

कर्नाटक - उत्तूर व ब्रह्मगिरी

काश्मिर - बुर्झालीम

उत्तरप्रदेश - चेचर व हस्तिनापूर

बिहार - चिरंद

आसाम - हदंग

॥ ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ॥

- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38386

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Signature
of
Supervisor

Subject :

Test / Tutorial No. :

Div. :

Suppliment No. :

Roll No. :

Class :

पंजाब - जालीपूर
अलाहाबाद - कोल्हापूर
मणिपूर

पश्चिम बंगाल

मेढालय या ठिकाणी नवाश्मयुगीन संस्कृतीचे अवशेष

सापडले आहेत.

पुराश्मयुग व मध्याश्मयुगाच्या तुलनेत नवाश्मयुगामध्ये मानवाने मोठी प्रगती केली. मानवाने जीवन शरीरावले. मानव खेती व पशुपालन करू लागला. आगीचा शोध, पगल हत्यारे, शस्त्रासाठी आयताकृती घरे, सुती कपडे, चाकाचा शोध, खाण्यासाठी हान्य, पगल व नक्षिकार मातीची झाडी तयार केली. चित्रकलेची सुरुवात, धार्मिक श्रद्धांचा गान संस्कृतीचा उदय वेगवेगळे उल्लेख तयार केले गेले. तसेच नवाश्मयुगामध्ये परदेशी व्यापाराला सुरुवात झाली. अशाप्रकारे नवाश्मयुगीन मानवाने विविध क्षेत्रांमध्ये प्रगती करून आपले जीवन सुखी बनवले.

Arpana Mahadev kumbhar

॥ ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ॥

- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38394

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Suppliment No. : 01

Roll No. : 4325

Class : B.A.I

Signature
of
Supervisor

[Signature]

Subject : History

Test / Tutorial No. :

Div. :

7
10

[Signature]

नवाश्मयुगीन मानवी जीवनाची माहिती थोडक्यात मिहा.
गतकाळातील मानवी प्रगतीचा आढावा म्हणजे
इतिहास होय.

अभ्यासाच्या दृष्टीने मानवी इतिहासाचे प्रागैतिहास
आद्य इतिहास व ऐतिहासिक काळखंड हे तीन प्रमुख विभाग
पाडले जातात.

प्रागैतिहासिक मानवाच्या अस्तित्वाची माहिती आपल्या-
ला त्याने बनवलेल्या दगडी हत्यारांमुळे येते. त्यामुळे या
युगामे अश्मयुग असेही म्हणतात.

अश्मयुगीन संस्कृतीचा मिळालेल्या अवशेषावरून
इतिहासकारांनी अभ्यासाच्या सोयीसाठी भारतीय अश्मयुगाचे
खालीलप्रमाणे काळखंड पाडले आहेत :-

1. पुराश्मयुग - इ.स.पू 3 लाख वर्षे ते इ.स.पू 10000 वर्षे
2. मध्याश्मयुग - इ.स.पू 10000 वर्षे ते इ.स.पू 8000 वर्षे
3. नवाश्मयुग - इ.स.पू 8000 वर्षे ते इ.स.पू. 9000 वर्षे

* नवाश्मयुग :-

इसवी सन पूर्व 9000 वर्षां पुर्वीच्या सुमारास
नवाश्मयुगाचा प्रारंभ झाला. नवाश्मयुगाच्या काळात मानवी
जीवनाने झालेल्या महत्त्वपूर्ण बदलांमुळे या काळाला क्रांतीयुग
म्हणता येते.

१] व्याख्या - अश्मयुगाच्या शेवटच्या कालखंडात नवाश्मयुगामे म्हणतात.

२] कालावधी - नवाश्मयुगाचा कालावधी साधारणपणे इ.स.पू. ४००० वर्ष ते इ.स.पू. १८०० वर्ष आसा मानतात.

३] राहणीमान - नवाश्मयुगामध्ये मानवाचे झटके जीवन संपूर्णपणे

४] मानवी अवशेष - कुत्खननामध्ये कोठेही मानवी सांगाडे सापडले नाहीत.

५] अन्न - नवाश्मयुगामध्ये मानव उदरनिर्वाहासाठी शेती करू लागला, तरीही शिकार व मासेमारी त्याने प्रमुख दिवसेंदीने मळती; गहू, बाजरी आणि जवस यांचे अवशेष सापडले आहेत.

६] वस्त्र - नवाश्मयुगामध्ये मानवाने कापडापासून वस्त्र शिवण्याचे ज्ञान प्राप्त झाले असावे, मानव पुढील काळाचा वापर करत असावा.

७] निवारा - नवाश्मयुगामध्ये मानवाने मातीच्या विटांचा वापर करून चौकीनी व आसनाकृती घरे बांधण्यास प्रारंभ केला.

८] आग्नि - नवाश्मयुगात मानवाने आग्निचा वापर व नियंत्रण करण्याची कला अवगत केली होती.

९] हत्यारे - नवाश्मयुगात पूर्वीची दगडी मुद्दामासो वृद्ध झाली आणि त्याऐवजी तांब्याची शस्त्रे दिवसू लागली. नेहमीच्या वापरातील कुऱ्हाडे, टोव्झार हत्यारे, दांड्या

अस्से ही घासून गुळगुळीत केवी आणि त्याची कार्यक्षमता वाढवली.

१०] मातीची भांडी - नवाश्मयुगीन मानवाने मृदू भांडी, मातीची भांडी बनवण्याची कला छस्तगत केली.

११] पशुपालन - शेळ्या, बैल, बोकड या प्राण्यांना माणसाळवून त्यांचे पाळीव प्राण्यात प्रवांतर केला.

१२] चित्रकला - नवाश्मयुगातील मानवाची शैल चित्रे बऱ्याच जागी मिळालेली आहेत.

१३] धार्मिक श्रद्धा - नवाश्मयुगामध्ये मानवांच्या धार्मिक श्रद्धांचा उदय, देवी देवतांचे पूजा, पूर्वजन्म या व अशा कल्पनांचा प्रारंभ मानवाने केल्याचे दिसून येते.

१४] चाकाचा शोध - नवाश्मयुगीन मानवाच्या चाकाचा शोध लागला होता.

१५] अन्नंकार - नवाश्मयुगामध्ये मानवाने दाडांचा वापर अन्नंकारासाठी वापर केला होता. दिशांचे हार, रत्नहार इ. वस्तूंचा परदेशी व्यापार होत असल्याचे दिसून येते.

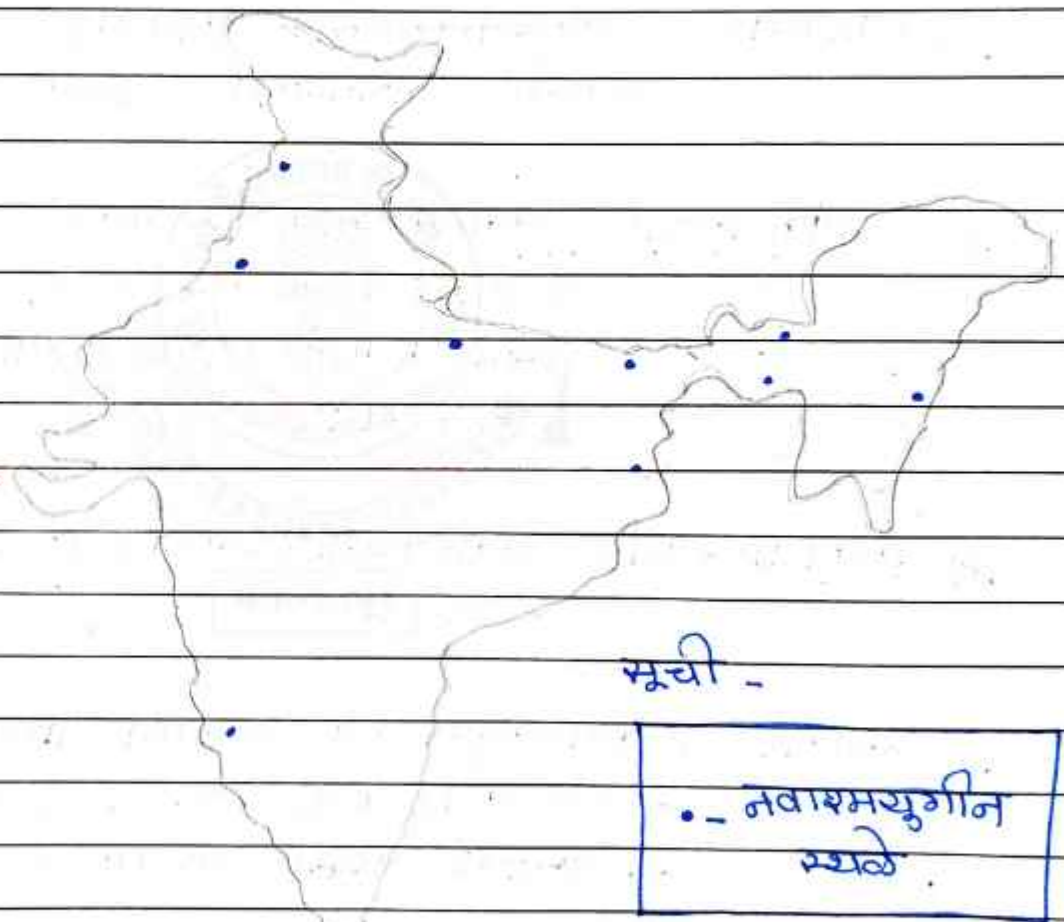
१६] ग्राम - नवाश्मयुगामध्ये ग्राम संस्कृतीची स्थानेच गावांच्या वसाहतींची सुरुवात झाली होती.

१७] दफन - कश्मिर जवळच्या बुर्झोम येथील एका दफन स्थळी मानकावरीवर त्याचा कुत्रा आणि मांडगा हे पुरव्याचे अवशेष आढळले आहे. येथे मातीच्या मांड्यावर

तत्कालीन देवता समजत असलेल्या म्हातीचे चित्र लावले आहे .

१८] नवशमयुगीन वस्तू - वशिष्ठ असलेली वेंवाची मातीची चि टोकदार हाडे , उभट भांडी , रत्नाभारखा दिभगारा चकचकीत दगडांपासून तयार केलेले मणी , तांब्याची मुई व चाकु इत्यादी वस्तू उत्खननातून प्राप्त झाले आहेत .

१९] नवशमयुगीन स्थळे -

सूची -

• - नवशमयुगीन स्थळे

विखुरली नवशमयुगीन वशिष्ठे दर्शवणारी स्थळे भारतात आहेत .

कर्नाटक - उत्तूर व ब्रह्मगिरी

काश्मीर - बुर्जहोम

उत्तरप्रदेश - चेचर व हस्तिनापूर

बिहार - चिरंद

असम - हदंगा

Arpana Mahadev kumbhar

॥ ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ॥

- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38395

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Signature
of
Supervisor

Subject : History

Test / Tutorial No. :

Div. :

Suppliment No. : 02

Roll No. : 4125

Class : B.A. I

पंजाब - जालीपुर
अन्नाहवाद - कोन्डीहवा
मणिपुर
पश्चिम बंगाल
मेघालय या ठिकाणी नवशमयुगीन संस्कृतीचे
अवशेष सापडले आहेत.

पुराशमयुगीन व मध्याशमयुगाच्या तुलनेत नवशम-
युगामध्ये मानवाने मोठी प्रगती केली. मानवाचे जीवन स्थिरा-
वले. मानव शेती व पशुपालन करू लागला. आगीचा शोध
प्रगत हत्यारे, राहण्यासाठी छान्य, प्रगत व नक्षीदार मातीची
मांडी तयार केली. चित्रकलेची सुरुवात, हार्मीक श्रद्धांचा,
ग्राम संस्कृतीचा उदय, वेगवेगळे कलंक तयार केले गेले.
तसेच नवशमयुगामध्ये परदेशी व्यापाराचा सुरुवात झाली.
अशाप्रकारे नवशमयुगीन मानवाने विविध क्षेत्रांमध्ये प्रगती
करण आपले जीवन सुखी बनवले.

Rutuja Navnath Shinde

॥ ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ॥

- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38441

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Suppliment No. : 01

Roll No. : 4245

Class : B.A. I

Signature
of
Supervisor

[Signature]

Subject : History

Test / Tutorial No. :

[8/10] *[Signature]*

Div. : E

नवाश्मयुगीन मानवी जीवनाची माहिती शोधक्यात मिहा.
गतकाळातील मानवी प्रगतीचा आढावा म्हणजे
इतिहास होय.

अभ्यासाच्या दृष्टीने मानवी इतिहासाचे प्रागैतिहास,
आद्य इतिहास व ऐतिहासिक काळखंड हे तीन प्रमुख
विभाग पाडले जातात.

प्रागैतिहासिक मानवाच्या अस्तित्वाची माहिती
आपल्याला त्याने बनविलेल्या दगडी हत्यारांमुळे होते.
त्यामुळे या युगास अश्मयुग असेही म्हणतात.

अश्मयुगीन संस्कृतीच्या मिकाभिल्या अवशेषावरून
इतिहासकारांनी अभ्यासाच्या सोयीसाठी भारतीय अश्म-
युगाचे खालीलप्रमाणे काळखंड पाडले आहेत :-

- 1) पुराश्मयुग - इ.स.पू 3 लाख वर्षे ते इ.स.पू 8000 वर्षे
- 2) मध्याश्मयुग - इ.स.पू 8000 वर्षे ते इ.स.पू. 4000 वर्षे
- 3) नवाश्मयुग - इ.स.पू. 4000 वर्षे ते इ.स.पू. 1800 वर्षे

* नवाश्मयुग :-

इसवी सन पूर्व 5000 वर्षे वर्षापूर्वीच्या सुमारास
नवाश्मयुगाचा प्रारंभ झाला. नवाश्मयुगाच्या काळात मानवी
जीवनात झालेल्या महत्त्वपूर्ण बदलांमुळे या काळाला
क्रांतीयुग म्हणता येते.

१) व्याख्या - अश्मयुगाच्या शेवटच्या कात्रखंडाला नवाश्मयुग असे म्हणतात.

२) काळा

२) काळावधी - नवाश्मयुगाचा काळावधी साधारणपणे इ.स.पू. ४००० वर्ष ते इ.स.पू. १८०० वर्ष असा मानला जातो.

३) राहणीमान - नवाश्मयुगामध्ये मानवाने मातीच्या विटांचा वापर भटके जीवन संपुष्टात आले.

४) मानवी अवशेष - उत्खननामध्ये कोठेही मानवी सांगाडे सापडत नाहीत.

५) अन्न - नवाश्मयुगामध्ये मानव उदरनिर्वाहासाठी शेती करू लागला, तरीही शिकार व मासेमारी त्याने सोडून दिलेली नव्हती. गहू, बाजरी आणि जवस यांचे अवशेष सापडले आहेत.

६) वस्त्र - नवाश्मयुगामध्ये मानवाला कापडापुसून वस्त्र शिवण्याचे ज्ञान प्राप्त झाले असावे, मानव सूती कापडाचा वापर करत असावा.

७) निवारा - नवाश्मयुगामध्ये मानवाने मातीच्या विटांचा वापर करून चौकोनी व आयताकृती घरे बांधण्यास प्रारंभ केला.

८) अवनी - नवाश्मयुगीन मानवाना अवनीचा वापर व निर्मिती करण्याची कला अवगत केली होती.

९) हत्यारे - नवाश्मयुगात पूर्वीची दगडी सूक्ष्मास्त्रे लुप्त झाली आणि त्याऐवजी तांब्याची शस्त्रे दिसू लागली. नेदमीच्या वापरलील कुऱ्हाडे, टोकदार हत्यारे,

हाडांची अशे ही घासून गुळगुळीत केली आणि त्याची कार्यक्षमता वाढवली.

10) मातीची भांडी - नवाश्मयुगीन मानवाने मृदू भांडी, मातीची भांडी बनवण्याची कला दस्तगत केली.

11) पशुपालन - शेळ्या, बैल, बोकड या प्राण्यांना माणसाळवून त्यांचे पाळीव प्राण्यात रूपांतर केले.

12) चित्रकला - नवाश्मयुगातील मानवाची शैल चित्रे बऱ्याच जागी मिळालेली आहेत.

13) धार्मिक श्रद्धा - नवाश्मयुगामध्ये मानवाच्या धार्मिक श्रद्धांचा उदय, देवी देवतांची पुजा, पूर्वजन्म, पुनर्जन्म या व अशा कल्पनांचा प्रारंभ मानवाने केल्याचे दिसून येते.

14) चाकाचा शोध - नवाश्मयुगीन मानवाला चाकाचा शोध लागला होता.

15) अलंकार - नवाश्मयुगामध्ये मानवाला दाडांचा वापर अलंकारासाठी वापर केला होतो. दिशेचे हार, रत्नहार इ. वस्तूंचा परदेशी व्यापार होत असल्याचे दिसून येते.

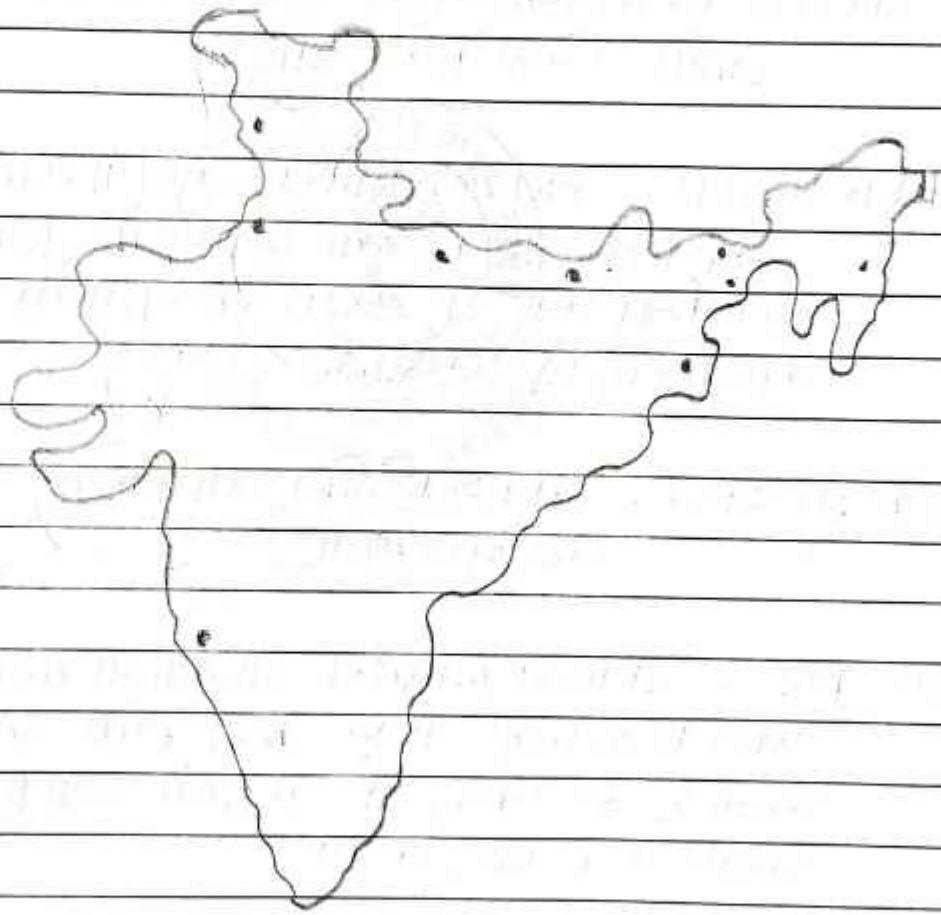
16) ग्राम - नवाश्मयुगामध्ये ग्राम संस्कृतीची म्हणजेच गावांच्या वसाहतींची सुरुवात झाली होती.

17) दफन - काश्मिर जवळच्या बुझडिम येथील एका दफन स्थळी मालकाबेशवर त्याचा कुत्रा आणि लांडगा हे पुरल्याचे अवशेष आढळले आहे.

येथे मातीच्या भांड्यावर तात्काळीन देवता समजत असलेल्या म्हाशीचे चित्र रंगवले आहे.

18) नवाश्मयुगीन वस्तू - वशिंड असलेली बेलाची मातीची चित्रे, टोकदार होड, उभट भांडी, रत्नसारखा दिसणारा चिकचिकित दगडांपासून तयार केलेले मणी, तांब्याची सुई व चाकू इत्यादी वस्तू उत्खननावून प्राप्त झाले आहेत.

19) नवाश्मयुगीन स्थळे -

सुची -

•-नवाश्मयुगीन
स्थळे

॥ ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ॥

- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38440

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Signature
of
Supervisor

Subject : History

Test / Tutorial No. :

Div. : I

Suppliment No. : 02

Roll No. : 4245

Class : B.A.-I

नवाश्मयुगीन वैशिष्ट्ये दर्शवणारी स्थळे भारताभर
विखुरली आहेत.

कर्नाटक - उत्तुर व ब्रह्मगिरी

काश्मिर - बुझिदोम

उत्तरप्रदेश - गेचर व हस्तिनापूर

बिहार - चिरंद

आसाम - हदंग

पंजाब - जालीपूर

अल्हाबाद - कोल्डीहवा

मणिपूर

पश्चिम बंगाल

मेघालय या ठिकाणी नवाश्मयुगीन संस्कृतीचे
अवशेष सापडले आहेत.

पुराश्मयुग व मध्याश्मयुगाच्या तुलनेत नवाश्म-
युगामध्ये मानवाने मोठी प्रगती केली. मानवाने जीवन
स्थीर केले. मानव शेती व पशुपालन करू लागला. आगीचा
शोध, प्रगत हत्यारे, राहण्यासाठी आयताकृती घरे, सुती कपडे,
चाकाचा शोध, खाण्यासाठी धान्य, प्रगत व नक्षीदार भातीची
भांडी तयार केली. चित्रकलेची सुरुवात, धार्मिक श्राद्धांचा
ग्राम संस्कृतीचा उदय, वेगवेगळे अलंकार तयार केले गेले.

૭ તમેચ નવાશ્મયુગામદ્યે પરદેશી વ્યાપારાત્રા સુક્રવાત
જ્ઞાતી. અજાપ્રકારે નવાશ્મયુગીન માનવાને વિવિધ
ક્ષેત્રામદ્યે પ્રગતી કરુન આપત્રે જીવન સુખી
લનવત્રે.

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Signature
of
Supervisor

[Signature]

Suppliment No. : 01

Roll No. : 4205

Class : B.A. I

Subject : History

Test / Tutorial No. :

[10/10] *[Signature]*

Div. :

प्र. नवाश्मयुगीन मानवी जीवनाची माहिती थोडक्यात लिहा.
गतकाळातील मानवी प्रगतीचा आढावा म्हणजे
इतिहास होय.

अभ्यासाच्या दृष्टीने मानवी इतिहासाचे प्रागैतिहास,
आद्य इतिहास व ऐतिहासिक कालखंड हे तीन प्रमुख विभाग
पाडले जातात.

प्रागैतिहासिक मानवाच्या अस्तित्वाची माहिती आपल्याला
त्याने बनवलेल्या दगडी हत्यारांमुळे होते. त्यामुळे या युगास
अश्मयुग असेही म्हणतात.

अश्मयुगीन संस्कृतीच्या मिळालेल्या अवशेषावरून इतिहासका
ंंनी अभ्यासाच्या सोयीसाठी भारतीय अश्मयुगाचे खालीलप्रमाणे
कालखंड पाडले आहेत :-

1. पुराश्मयुग - इ.स.पू 3 लाख वर्षे ते इ.स.पू 10000 वर्षे
2. मध्याश्मयुग - इ.स.पू 10000 वर्षे ते इ.स.पू 8000 वर्षे
3. नवाश्मयुग - इ.स.पू 8000 वर्षे ते इ.स.पू 9000 वर्षे

* नवाश्मयुग :-

इसवी सन पूर्व 9000 वर्षा पूर्वीच्या सुमारास
नवाश्मयुगाचा प्रारंभ झाला. नवाश्मयुगाच्या काळात मानवी
जीवनात झालेल्या महत्त्वपूर्ण बदलामुळे या काळाला क्रांतीयुग
म्हणता येते.

१) व्याख्या - अश्मयुगाच्या शेवटच्या कालखंडाला नवाश्मयुग असे म्हणतात.

२) कालावधी - नवाश्मयुगाचा कालावधी साधारणपणे इ.स.पू. ४००० वर्ष ते इ.स. पू. १००० वर्ष असा मानला जातो.

३) शहणीमान - नवाश्मयुगामध्ये मानवाचे भटके जीवन संपुष्टात आले

४) मानवी अवशेष - उत्खननामध्ये कोठेही मानवी सांगाडे सापडले नाहीत.

५) अन्न - नवाश्मयुगामध्ये मानव उदरनिर्वाहासाठी शेती करू लागला, त्वरतरीही शिकार व मासेमारी त्याने सोडून दिलेली नव्हती. गहू, बार्ली आणि जवस यांचे अवशेष सापडले आहेत.

६) वस्त्र - नवाश्मयुगामध्ये मानवाला कापडापासून वस्त्र शिबण्याचे ज्ञान प्राप्त झाले असावे, मानव स्तुती कापडाचा वापर करत असावा.

७) निवास - नवाश्मयुगामध्ये मानवाने मातीच्या विटांचा वापर करून चौकोनी व आयताकृती घरे बांधण्यास प्रारंभ केला.

८) अग्नी - नवाश्मयुगीन मानवाने अग्नीचा वापर व निर्माण करण्याची कला अवगत केली होती.

९) हत्यारे - नवाश्मयुगात पूर्वीची दगडी सुद्धमास्रे लुप्त झाली आणि त्याऐवजी तांब्याची शस्त्रे दिसू लागली. नेहमीच्या वापरातील कुऱ्हाडे, टोकदार हत्यारे, हाडांची अस्त्रे ही घासून गुळगुळीत केली आणि त्याची कार्यक्षमता वाढवली

१०) मातीची भांडी - नवाश्मयुगीन मानवाने मृदू भांडी, मातीची भांडी बनवण्याची कला हस्तगत केली.

११

११) पशुपालन - शेळ्या, बैल, बोकड या प्राण्यांना माणसाळवून त्यांचे पाळीव प्राण्यात रूपांतर केले.

१२) चित्रकला - नवाश्मयुगातील मानवाची शैल चित्रे बऱ्याच जागी मिळालेली आहेत.

१३) धार्मिक श्रद्धा - नवाश्मयुगामध्ये मानवांच्या धार्मिक श्रद्धांचा उदय, देवी देवतांची पूजा, पूर्वजन्म, पुनर्जन्म या या व अशा कल्पनांचा प्रारंभ मानवाने केल्याचे दिसून येते.

१४) चाकाचा शोध - नवाश्मयुगीन मानवाला चाकाचा शोध लागला होता.

१५) अलंकार - नवाश्मयुगामध्ये मानवाने दगडांचा वापर अलंकारासाठी वापर केला होता. दिशांचे हार, रत्नहार इ. वस्तूंचा परदेशी व्यापार होत असल्याचे दिसून येते.

१६) ग्राम - नवाश्मयुगामध्ये ग्राम संस्कृतीची म्हणजेच गावांच्या वसाहतींची सुरुवात झाली होती.

१७) दफन - कश्मिर जवळच्या बुर्झोम येथील एका दफन स्थळी मालकाबरोबर त्याचा कुत्रा आणि लांडगा हे पुरल्याचे अवशेष आढळले आहे.

येथे मातीच्या भांड्यावर तात्कालीन देवता समजत असलेल्या म्हशीचे चित्र रंगवले आहे.

१८) नवाश्मयुगीन वस्तू - वशिंड असलेली बैलाची मातीची चित्रे,

दोकदार हाडे, कुमट झांडी, रत्नासारखा दिसणारा
चकचकित दगडांपासून तयार केलेले मणी, तांब्याची
शुई व चाकू इत्यादी वस्तू उत्खननावून प्राप्त
झाले आहेत.

१६) नवाश्मयुगीन स्थळे -

सूची-

•- नवाश्मयुगीन स्थळे.

नवाश्मयुगीन वैशिष्ट्ये दर्शवणारी स्थळे भारतभर
विखुरली आहेत.

कर्नाटक - उत्तूर व ब्रह्मगिरी

काश्मिर - बुझहिम

उत्तरप्रदेश - चेचर व हस्तिनापूर

बिहार - चिरंद

आसाम - हदंग

॥ ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ॥

- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38486

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Suppliment No. : 02

Roll No. : 4205

Class : B.A - I

Signature
of
Supervisor

Subject : History

Test / Tutorial No. :

Div. :

पंजाब - जालीपूर
अलाहाबाद - कोल्डीहवा
मणिपूर

पश्चिम बंगाल

मेघालय या ठिकाणी नवाश्मयुगीन संस्कृतीचे

अवशेष सापडले आहेत.

पुराश्मयुग व मध्याश्मयुगाच्या तुलनेत नवाश्म-
युगामध्ये मानवाने मोठी प्रगती केली. मानवाचे जीवन स्थिरा-
वले. मानव शेती व पशूपालन करू लागला. आगीचा शोध,
प्रगत हत्योर, शस्त्रासाठी आयताकृती घरे, सुती कपडे,
चाकाचा शोध, खान्यासाठी अन्न दान्य, प्रगत व नदिदार
मातीची झांडी तयार केली. चित्रकलेची सुरुवात, धार्मिक श्रद्धांचा
ग्राम संस्कृतीचा उदय, वेगवेगळे अलंकार तयार केले गेले.
तसेच नवाश्मयुगामध्ये परदेशी व्यापाराला सुरुवात झाली.
अशाप्रकारे नवाश्मयुगीन मानवाने विविध क्षेत्रांमध्ये प्रगती
करून आपले जीवन सुखी बनवले.

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Signature
of
Supervisor

[Signature]

Suppliment No. : 01

Roll No. : 4134

Class : B.A.I

Subject : History

Test / Tutorial No. :

Div. :

[9/10] *[Signature]*

नवाश्मयुगीन मानवी जीवनाची माहिती ओडव्यात लिहा :
गतकाळातील मानवी प्रगतीच्या अढावा म्हणजे इतिहास होय.
अभ्यासाच्या दृष्टीने मानवी इतिहासाचे प्रागैतिहास, माध्य-
इतिहास व ऐतिहासिक कालखंड हे तीन प्रमुख विभाग पाडले
जातात.

प्रागैतिहासिक मानवाच्या अस्तित्वाची माहिती आपल्याला
त्याने बनवलेल्या दगडी हत्यारांमुळे होते. त्यामुळे या युगास
अश्मयुग असेही म्हणतात.

अश्मयुगीन संस्कृतीच्या भिळालेल्या अवशेषावरून इतिहास
कारांनी अभ्यासाच्या सोयीसाठी भारतीय अश्मयुगाचे खालीलप्रमाणे
कालखंड पाडले आहेत :

1. पुराश्मयुग - इ.स.पू. 3 लाख वर्षे ते इ.स.पू. 10000 वर्षे
2. मध्याश्मयुग - इ.स.पू. 10000 वर्षे ते इ.स.पू. 70000 वर्षे
3. नवाश्मयुग - इ.स.पू. 70000 वर्षे ते इ.स.पू. 9200 वर्षे

* नवाश्मयुग :-

इसवी सन पूर्व 9000 वर्षा पूर्वीच्या सुमारास,
नवाश्मयुगाचा प्रारंभ झाला. नवाश्मयुगाच्या काळात मानवी जीवनात
झालेल्या महत्त्वपूर्ण बदलांमुळे या काळाला क्रांतीयुग म्हणता
येते.

१) व्यवस्था - नवशमयुगाच्या शेवटच्या कालखंडाला नवशमयुग असे म्हणतात.

२) कालावधी - नवशमयुगाच्या कालावधी साधारणपणे इ.स.पू. वर्ष ते इ.स.पू १८०० असा मानला जातो.

३) राष्टीमान - नवशमयुगामध्ये मानवाचे भटके जीवन संपुष्टात

४) मानवी अवशेष - उत्खननामध्ये कोठेही मानवी सांगाडे सापडले नाहीत.

५) अन्न - नवशमयुगामध्ये मानव उदरनिर्वाहासाठी शेती करून लागला तरीही शिकार व मारामारी त्याने सोडून दिलेली नव्हती. गडु, बाली आणि जवस यांचे अवशेष सापडले आहेत.

६) वस्त्र - नवशमयुगामध्ये मानवाला कापडापासून वस्त्र शिकवून ज्ञान प्राप्त झाले असावे मानव शुक्ती कापडाचा वस्त्र करत असावा.

७) निवास - नवशमयुगामध्ये मानवाने मातीच्या विटांचा वापर करून चौकोनी व आयताकृती घरे बांधण्यास प्रारंभ केला.

८) अग्नी - नवशमयुगीन मानवाने अग्नीचा वापर व निर्माण करण्याची कला अवगत केली होती.

९) हत्यारे - नवशमयुगात पूर्वीची दगडी युद्धमार्ग लुप्त झाली आणि त्यापेवजी तांड्याची शस्त्रे दिशे लागली. नेहमीच्या वापरातील पुढाडे, टोळदार हत्यारे, दांडाची अस्त्रे ही घासून गुळगुळीत केली आणि त्याची कार्यक्षमता वाढवली.

१) मातीची भांडी - नवाश्मयुगीन मानवाने मृदु भांडी, मातीची भांडी बनवण्याची कला दस्तगत केली.

२) पशुपालन - शेळ्या, बैल, बोकड या प्राण्यांना माठासाठवून त्यांचे पाळीव प्राण्यात रूपांतर केले.

३) चित्रकला - नवाश्मयुगातील मानवाची शैल चित्रे वण्यात जागी मिळवलेली आहेत.

४) धार्मिक श्रद्धा - नवाश्मयुगामध्ये मानवाच्या धार्मिक श्रद्धांचा उदय, देवी देवतांची पूजा, पूर्वजन्म, पुनर्जन्म या व अशा कल्पनांचा प्रारंभ मानवाने केल्याचे दिसून येते.

५) चाफ्या शोध - नवाश्मयुगीन मानवाला चाफ्या शोध लागला होता.

६) अलंकार - नवाश्मयुगामध्ये मानवाने दगडांचा वापर अलंकार साठी वापर केला होता. दिशांचे हार, रत्नहार इ. वस्तूंचा परदेशी व्यापार होत असल्याचे दिसून येते.

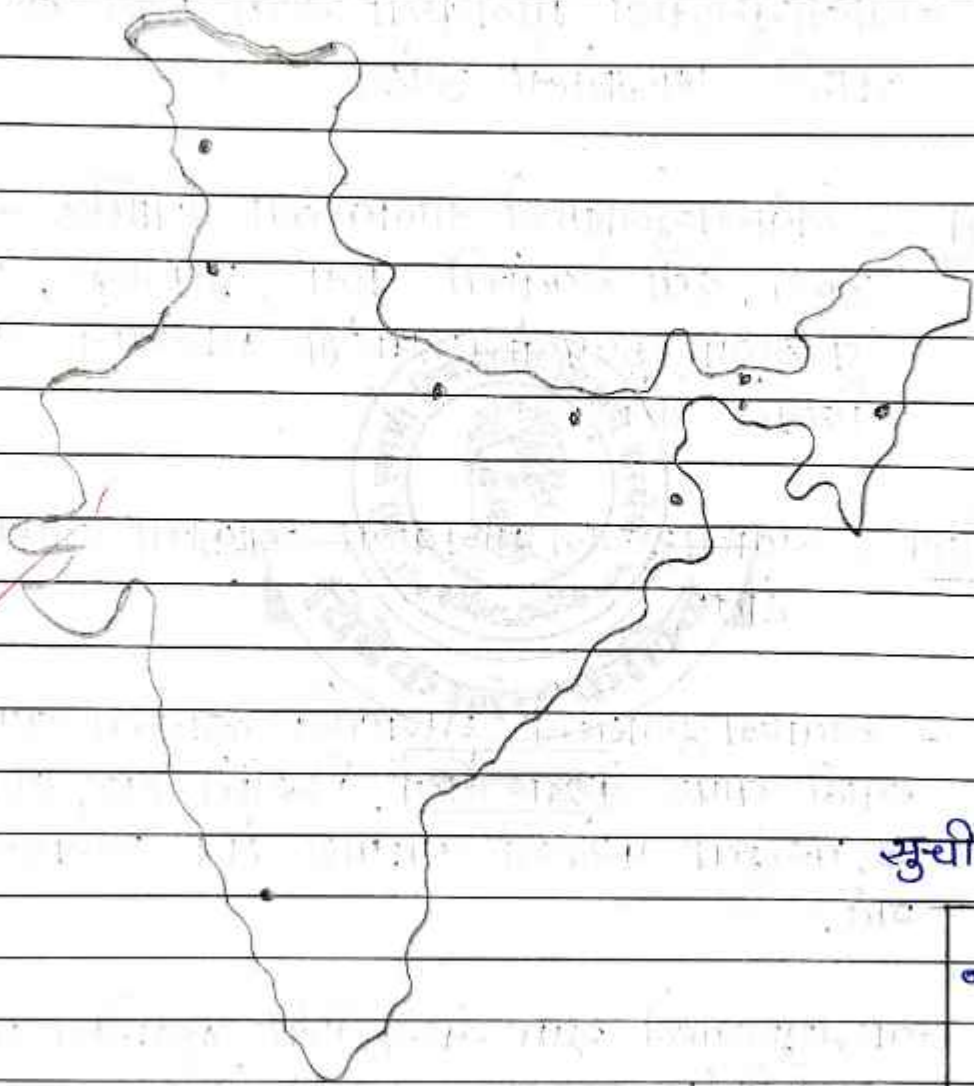
७) ग्राम - नवाश्मयुगामध्ये ग्राम संस्कृतीची मूळजेठ गावांच्या वसाहतीची सुरुवात झाली होती.

८) दफन - कश्मिर जवळच्या बुर्झोम येथील एका दफन स्थळी मालकायशेवर त्याचा कुता आणि ~~ब्राह्मण~~ लांडगा हे पुरल्याचे अवशेष आढळले आहे. येथे मातीच्या भांड्यावर तात्काळीन देवता समजत असलेल्या मृतीचे चित्र रंगवले आहे.

९) नवाश्मयुगीन वस्तु - वशिष्ठ असलेली बैलाची मातीची चित्रे

टोफदार हाडे उभट भांडी रत्नासारखा दि-
चकचकित दगडांपासुन तयार केलेले मणी
तांब्याची सुई व चाकु इत्यादी वस्तू उत्खनन
प्राप्त झाले आहेत.

१८) नवाश्मयुगीन स्थळे

सुची -

नवाश्मयुगीन स्थळे

नवाश्मयुगीन वैशिष्ट्ये दर्शवणारी स्थळे भारतभर
पिथुरली आहेत.

- कर्नाटक - उटनुर व ब्रह्मगिरी
- काश्मिर - बुर्खा होम
- उत्तर प्रदेश - चेचर व हस्तिनापुर
- बिहार - चिरंद
- ठामसाम - हदंग

॥ ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ॥

- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38389

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Signature
of
Supervisor

Subject : History

Test / Tutorial No. :

Div. :

Suppliment No. : 02

Roll No. :

Class : B.A-I

पंजाब - जालीपूर
अलाहाबाद - कोल्हीट्या
मणिपूर
पश्चिम बंगाल
मेघालय या ठिकाणी नवाश्मयुगीन संस्कृतीचे अपशेष
आपडले आहेत.

पुरुश्मयुग व मध्याश्मयुगाच्या तुलनेत नवाश्मयुगामध्ये
मानवाने मोठी प्रगती केली. मानवाचे जीवन स्थिरावले मानव शेती
व पशुपालन करू लागला. आगीचा शोध प्रगत हत्यारे शस्त्रासाठी
आयताकृती धरे सुती कपडे चाकण्या शोध खाण्यासाठी ह्यान्थ, प्रगत
व नक्षिदार मातीची भांडी तयार केली. चित्रकलेची
सुरुवात चार्मिक प्रस्थांच्या ग्राम संस्कृतीचा उदय वेगवेगळी
अलंकार तयार केले गेले. तसेच नवाश्मयुगामध्ये परदेशी
व्यापाराला सुरुवात झाली अशाप्रकारे नवाश्मयुगीन मानवाने
विविध क्षेत्रांमध्ये प्रगती करून आपले जीवन सुखी
बनवले.

Name:- Kunal S. Sandage.

Roll No:- 4137

Sub - History.

Page No.
 Date
 4 10 20 20 20

प्र. १ नवाश्मयुगीन मानवी जीवनाची माहिती घेऊन किंवा
→ इतिहास होय.

अभ्यासाच्या दुष्टीने मानवी इतिहासाचे प्रोगेनिडास
आद्य इतिहास व ऐतिहासिक काळखंड हे तीन प्रमुख विभाग
पाडले जातात.

प्रोगेनिडासिक मानवाच्या अस्तित्वाची माहिती
आपल्याला त्याने बनवलेल्या दगडी हत्यारांमुळे होते त्यामुळे
या युगास अश्मयुग असेही म्हणतात.

अश्मयुगीन संस्कृतीच्या भिन्नतेच्या अवबोधाने
इतिहासकारांनी अभ्यासाच्या सोयीसाठी भारतीय अश्मयुगाचे
खालीलप्रमाणे काळखंड पाडले आहेत :-

- 1] पुराश्मयुग - इ.स.पू 3 लाख वर्षे ते इ.स.पू 8000 वर्षे
- 2] मध्यश्मयुग - इ.स.पू 8000 वर्षे ते इ.स.पू 4000 वर्षे
- 3] नवाश्मयुग - इ.स.पू 4000 वर्षे ते इ.स.पू 1800 वर्षे

* नवाश्मयुग :-

इसवी सन पूर्व 5000 वर्षांपूर्वीच्या सुमारास
नवाश्मयुगाचा प्रारंभ झाला. नवाश्मयुगाच्या काळात मानवी
जीवनात झालेल्या महत्त्वपूर्ण बदलांमुळे या काळाला
क्रांतीयुग म्हणता येते.

1] व्याख्या :- अश्मयुगाचा शेवटचा काळखंडाला नवाश्मयुग
असे म्हणतात.

2] काळावधी :-

नवाश्मयुगाचा काळावधी साधारणपणे इ.स.पू
4000 वर्षे ते इ.स.पू 1800 वर्षे असा मानला जातो.

3] राहणीमान :-

नवाश्मयुगामध्ये मानवाने भटके जीवन
संपुष्टात आले.

५) मानवी अवबोध :-

उत्खममामध्ये कोठेही मानवी सांगाटे सापडले नाहीत.

६) अन्न :-

नवाश्मयुगामध्ये मानव उदरनिर्वाहासाठी शेती करू लागला. तरीही शिकार व मासेमारी त्याने सोडून दिलेली नव्हती. गडू, बाली, आणि जवस यांचे अवबोध सापडले आहेत.

७) वस्त्र :-

नवाश्मयुगामध्ये मानवाला कापडापासून वस्त्र शिवण्याचे ज्ञान प्राप्त झाले असावे. मानव सुती कापडाचा वापर करत असावा.

८) निवास :-

नवाश्मयुगामध्ये मानवाने मातीच्या विटांचा वापर करून चौकोनी व आयताकृती घरे बांधण्यास प्रारंभ केला.

९) अग्नी :-

नवाश्मयुगीन मानवाना अग्नीचा वापर व निर्माण करण्याची कला अवगत केली होती.

१०) इत्यारे :-

नवाश्मयुगात पूर्वीची दगड सुक्ष्मास्त्रे लुप्त झाली आणि त्याऐवजी लांब्याची बासो, हलु लागली नेडमीच्या वापरातील कुद्दाडे, टोकदार इत्यारे, हाडांची अस्त्रे ही घासुन गुळगुळीत केली आणि त्यांची कार्यक्षमता वाढवली.

११) मातीची भांडी :-

नवाश्मयुगीन मानवाने मुद्द भांडी मातीची भांडी बनवण्याची कला इस्तेमाल केली.

१२) पशुपालन :-

बोव्या, बैक, बोकड या प्राण्यांना मागासाळवून त्यांचे पालीव प्राण्यात रूपांतर केले.

12] चिराकला :-

नवाव्मयुगीन मानवाची बोक चितो वत्पाच जागा मिकालेली आडित.

13] धार्मिक प्रदृष्टा :-

नवाव्मयुगामध्ये मानवांच्या धार्मिक प्रदृष्टा उदय, देवी देवतांची पुजा, पूर्वजन्म या व अन्ना कल्पनांचा सारभ मानवाने केल्याचे दिसून येते.

14] चाकाचा शोध :-

नवाव्मयुगीन मानवाचा चाकाचा शोध लागला होता.

15] अलंकार :-

नवाव्मयुगामध्ये मानवाला दगडांचा वापर अलंकारासाठी वापर केला होता. दिवाचे द्वार, रत्नद्वार व वस्तूंचा परदेखी व्यापार होत असल्याचे दिसून येते.

16] धाम :-

नवाव्मयुगामध्ये धाम संस्कृतीची म्हणजेच गावांच्या वसाहतीची सुरुवात झाली होती.

17] दफन :-

काश्मिर नवळच्या ब्रुसाईम येथील एका दफन स्थळी माळवाबरीबर त्याचा कुला आणि लांडगा हे पुरव्याचे अवशेष आढळले आहे.

स्वामी महेश के.वा.वे.

॥ ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ॥

- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साबुंबे

38492

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Suppliment No. : 01
Roll No. : 4222
Class : B.A. 1ST.

Signature
of
Supervisor

[Signature]

Subject : History

Test / Tutorial No. :

Div. :

[7/10]

[Signature]

● प्र - ● नवशमयुगीन मानवी जीवनाची माहिती ●

→ गतकाळातील मानवी प्रगतीचा आढावा म्हणजे इतिहास होय.

अभ्यासाच्या दृष्टीने मानवी इतिहासाचे प्रागैतिहास आद्य इतिहास व ऐतिहासिक कालखंड हे तीन प्रमुख विभाग पाडले जातात.

प्रागैतिहासीक मानवाच्या अस्तित्वाची माहिती आपल्याला त्याने बनवलेल्या दगडी हत्यारांमुळे होते. त्यामुळे या युगास अश्मयुग असे म्हणतात.

अश्मयुगीन संस्कृतीच्या निखलेल्या अवशेषावरून इतिहासकारांनी अभ्यासाच्या सोयीसाठी भारतीय अश्मयुगाचे खालीलप्रमाणे कालखंड पाडले आहेत :-

1. पुराश्मयुग - इ.स.पु 3 लाख वर्षे ते इ.स.पु- 1000 वर्षे
2. मध्याश्मयुग - इ.स.पु 1000 वर्षे ते इ.स.पु. 8000 वर्षे
3. नवश्मयुग - इ.स.पु 8000 वर्षे ते इ.स.पु 1000 वर्षे

* नवश्मयुग :-

इसवी सन पूर्व 1000 वर्षा पूर्वीच्या सुमारास नवश्मयुगाचा प्रारंभ झाला. नवश्मयुगाच्या काळात मानवी जीवनात झालेल्या

महत्त्वपूर्ण बदलामुळे या काळाला कांतीयुग म्हणता येते.

१] व्याख्या :- अश्मयुगाच्या शेवटच्या कालखंडाला नवाश्मयुग असे म्हणतात.

२] कालावधी :- नवाश्मयुगाचा कालावधी साधारणपणे इ.स.पू.४००० वर्ष ते इ.स.पू.१८०० वर्ष असा मानले जाते.

३] शहरीमान - नवाश्मयुगामध्ये मानवाचे अटके जीवन संप्लष्टात आले.

४] मानवी अवशेष :- उत्खननामध्ये कोठेही मानवी सांगाडे सापडले नाहीत.

५] अन्न :- नवाश्मयुगामध्ये मानव उदरनिर्वाहासाठी शेती करू लागला. तरीही शिकार व मासेमारी त्याने सोडून दिलेल्या नव्हती. गहू बाली आणि जवस यांचे अवशेष सापडले आहेत.

६] वस्त्र :- नवाश्मयुगामध्ये मानवाला कापडापासून वस्त्र शिंवण्याचे ज्ञान प्राप्त झाले. असावे. मानव सुती कापडांचा वापर करत असावा.

७] निवास :- नवाश्मयुगामध्ये मानवाने मातीच्या विटांचा वापर करून चौकोनी व आयताकृती घरे बांधण्यास प्रारंभ केला.

८] अग्नी :- नवाश्मयुगीन मानवाने अग्नीचा वापर व निर्मिती करण्याची कला अवगत केली होती.

९] हत्यारे :- नवाश्मयुगात धूर्तकीची दगडी सुक्ष्मास्त्रे लुप्त झाली आणि ल्यारोवनी तांब्याची शस्त्रे दिसू लागली. नेहमीच्या

वापरातील कुडी, टोकदार हाथारे, हाडांची अस्त्रे ही वास्तुतः गुणगुणीत केली आणि त्याची कार्यक्षमता वाढवली

10) मानीची झाडी :- नवाश्वयुगीन मानवाने हट्ट झाडी, मानीची झाडी बनवण्याची कला हस्तगत केली

11) पशुपालन :- शेळ्या, बैल, बोकड या प्राण्यांना माठावाइन त्यांचे पाळीव प्राणी रूपांतर केले.

12) चित्ताकला :- नवाश्वयुगीन मानवाची शैल चित्ते वाढाच लागले मिळालेली आहेत.

13) धार्मिक साह्य :- नवाश्वयुगामध्ये मानवांच्या धार्मिक साह्याचा उदय, देवी देवतांची पुजा, पूजेजन्य या व अशा कल्पनांचा प्रारंभ मानवाने केल्याचे दिसून येते.

14) चाकाचा शोध :- नावाश्वयुगीन मानवाला चाकाचा शोध लागला होता.

15) आलेकार :- नवाश्वयुगामध्ये मानवाने दगडांचा वापर आलेकार साठी वापर केला होता. विरांचे हात, रत्नहात इ. वस्तूंचा परदेशी व्यापार होत असल्याचे दिसून येते.

16) ग्राम :- नवाश्वयुगामध्ये ग्राम संस्कृतीची म्हणजेच गावांच्या वसाहतीची सुरुवात झाली होती.

17) दफन :- कुम्भे कर्मिण जवळच्या बूझहीम येथील पुका दफन स्थळी मातकाबरोबर त्यांचा कुत्ता आणि लांडगा हे पुरव्याचे अवशेष आढळले आहे. येथे मानीच्या झाड्यावर नात्कलीन देवता समजत असलेल्या मृशीचे चित्ते मंडवले आहे

18) नवाशमयुगीन वस्तू :- वरिंड भललेली वेंलाची मनीची चितो, टोकपाट हाडे, उभटवांडी, रत्नालाख्या विलणाव चकचकिन दगडंपात्रून तयाट केलेली मणी, तांब्याची शुं व चाकू इ. वस्तू उत्खननातून प्राप्त झाले आहेत.

19) नवाशमयुगीन स्थळे -

सूची

नवाशमयुगीन स्थळे

नवाशमयुगीन वेरिष्टेय वडीवळणाति स्थळे घातकल विकुरली आहेत

कनौट - उत्तर व ब्रह्मगिरी

काशिर - बुझिहोन

बिला - चिंद

बुझिदेश - येचल व हलिनात्र

भालाप - हदंग

पलाव - जालीपूर

भलाहवा - कोलीहवा

मणीपूर

पाश्चिम बंगाल

नाव:- कोमल विश्वास वेडेगे

॥ ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ॥

- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38380

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Suppliment No. : 01

Roll No. : 4014

Class : B.A.I

Signature
of
Supervisor

Subject : History

Test / Tutorial No. :

Div. :

9
10

प. नवाश्मशुगीन मानवी जीवनाची माहिती ओढक्यात मिळा.
गतकाळातील मानवी प्रगतीचा भाडावा म्हणजे
इतिहास होय

भ्रम्यासाच्या दृष्टीने मानवी इतिहासाचे प्रागैतिहास
आद्या इतिहास व ऐतिहासिक कालखंड हे तीन प्रमुख विभाग
पाडले जातात

प्रागैतिहासिक मानवाच्या अस्तित्वाची माहिती आपल्याला
त्याने बनवलेल्या दगडी कृत्यांमुळे होते. त्यामुळे या भुगास अंश्मभुग
असेही म्हणतात.

अंश्मभुगीन संस्कृतीच्या मिकालेल्या अवरीषावदन इतिहासकारांनी
भ्रम्यासाच्या सोयीसाठी भारतीय अंश्मभुगचे खालीलप्रमाणे कालखंड पाडले
अदित :-

1. पुराश्मभुग - इ.स.पू. 3 लाख वर्षे ते इ.स.पू. 10000 वर्षे
2. मध्यश्मभुग - इ.स.पू. 10000 वर्षे ते इ.स.पू. 5000 वर्षे
3. नवाश्मभुग - इ.स.पू. 5000 वर्षे ते इ.स.पू. 9000 वर्षे

नवाश्मभुग :-

इसवी सन पूर्व 5000 वर्षे पूर्वीच्या सुमारास नवाश्मभुगाचा
प्रारंभ झाला. नवाश्मभुगाच्या काळात मानवी जीवनात सानेच्या महत्त्वपूर्ण
वदलामुळे या काळाला क्रांतीभुग म्हणता येते.

१) व्यवस्था - भरमभुगाच्या शेवटच्या काळखंडासा नवारमभुग असे म्हणतात

२) कालावधी - नवारमभुगाच्या कालावधी साधारणते इ.स.पू ४००० वर्षे ते इ.स.पू १८०० वर्षे असा मानला जातो.

३) शिक्षणीमान - नवारमभुगामध्ये मानवाचे भटके जीवन संपूर्णत असे

४) मानवी अवशेष - उत्पन्ननामध्ये कोठेही मानवी सांगाडे सापडले जाहीत

५) भक्षण - नवारमभुगामध्ये मानव उदरनिर्वाहासाठी जेती करू लागला. तरीही शिकार व मासेमारी त्याने सोडून दिलेली नव्हती गहू, बाजरी आणि जवस यांचे अवशेष सापडले आहेत.

६) वस्त्र - नवारमभुगामध्ये मानवाला कापडापासून वस्त्र शिवण्याचे ज्ञान प्राप्त झाले. असेच मानव सुती कापडांचा वापर करत असला.

७) निवास - नवारमभुगामध्ये मानवाने मातीच्या विटांचा वापर करून चौकोनी व आयताकृती घरे बांधण्यास प्रारंभ केला.

८) अग्नी - नवारमभुगाने मानवाना अग्नीचा वापर व निर्माण करण्याची कला अवगत केली होती.

९) हत्यारे - नवारमभुगात पूर्वीची दुर्गडी सूक्ष्ममाळे, लुप्त झाली आणि त्यावेळी तांद्याची जेवणे दिसू लागली. नक्षत्रीय वापरातील कुजड, वेकदार हत्यारे, दांडाची अस्त्रे ही घासून बुलबुलीत केली आणि त्याची कार्यक्षमता वाढवली.

मेची भांडी - नवरात्रभुगीन मानवाने मृदू भांडी, मातीची भांडी.
कनवण्याची कसा दस्तगत केला.

गुपामान - शेवया, बेले, वीकड या प्राण्यांना माठासाळवून त्यांचे पाखीव प्राण्यांत रुपांतर केले.

सकसा - नवरात्रभुगीन मानवाची शैल चित्ते खण्याच जागी मिवालेली झोदत.

धार्मिक श्रद्धा - नवरात्रभुगामध्ये मानवांच्या धार्मिक श्रद्धांचा उदय, देवी देवतांची पूजा, पूर्वजन्म, पुनर्जन्म या या व अशा कल्पनांचा प्रारंभ मानवाने केल्याचे दिसून येते.

चोकाचा शोध - नवरात्रभुगीन मानवाला चोकाचा शोध लागला होता.

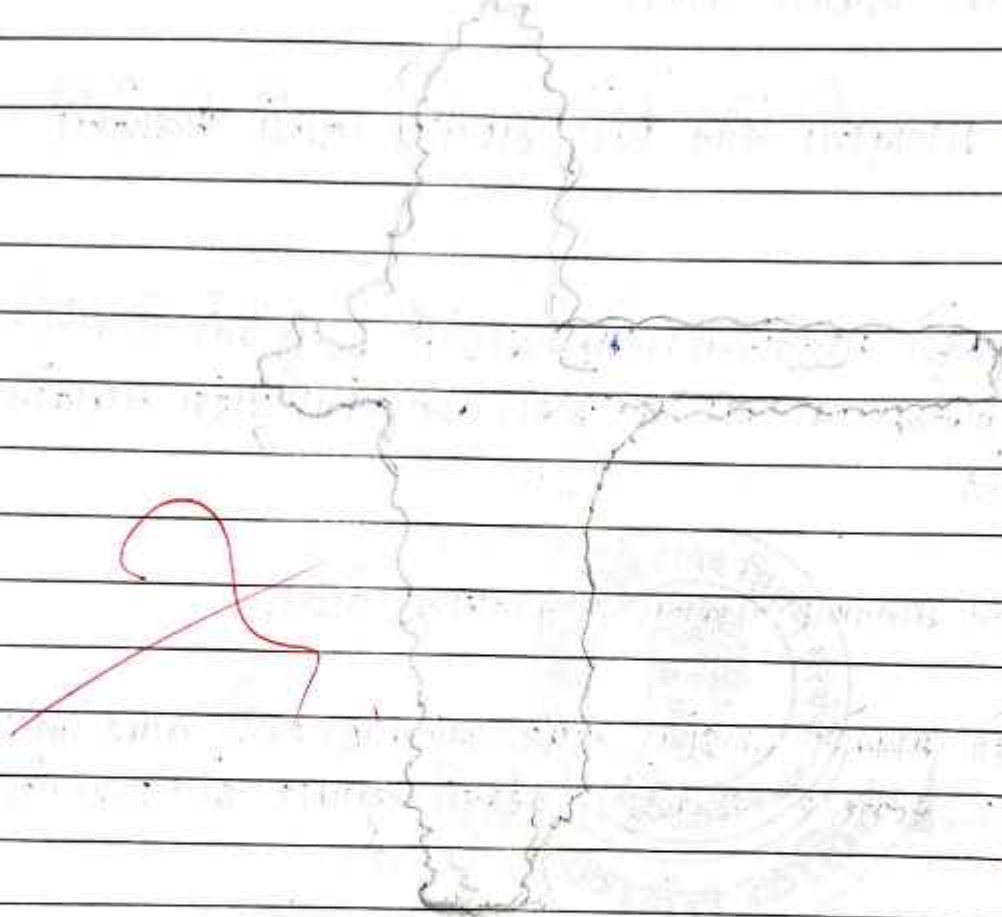
असंकाश - नवरात्रभुगामध्ये मानवाने दगडांचा वापर असंकाश सांगी वापर केला होता. दिशांचे दार, रत्नदार इ वस्तूंचा परदेशी व्यापार होत असल्याचे दिसून येते.

ग्राम - नवरात्रभुगामध्ये ग्राम संस्कृतीची म्हणजेच गावांच्या वसाहतींचा सुरुवात झाली होती.

दफन - काश्मिर जवळच्या कुसद्दीम येथील एका दफन स्थळी मालकाबरोबर त्याचा कुता आणि लांडगा हे पुरवठ्याचे अवशेष आढळले आहे. येथे मातीच्या भांड्यावर तात्काळीन देवता समजत असलेल्या / म्हणजेच चित्र रंगवले आहे.

नवरात्रभुगीन वस्तु - वाशिंट असलेली शेलाची मातीची खिले. चौकदार दांडे. ठमर भांडी, रत्नासारखा दिसणारा चौकचकित दगडांपासून तयार केलेले. मणी, लांब्याची रुई व चाक्र इत्यादी वस्तु उत्पन्नमातून प्राप्त झाले आहेत.

૭૬) નવાશમધુગીજી સ્થળે -

સુચી -

-- નવાશમધુગીજી
સ્થળે

નવાશમધુગીજી વૈશિષ્ટ્યે દર્શવળાણી સ્થળે મારતમર
વિશ્વરૂપેની પ્રાદિત

કનચિક - ઉટનૂર વાલ્મીકીરી

કાશિમર - લુસદીમ

ઉત્તારપ્રદેશ - ચેચર ધાસ્તિનાશર

વિકાર - પિરંડુ

પ્રાસામ - કુંડંગ

॥ ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ॥

- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38381

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Suppliment No. : 02

Roll No. : 4014

Class : B.A.I

Signature
of
Supervisor

Subject : History

Test / Tutorial No. :

Div. :

पंजाब - जालीपूर
अलाहाबाद - कोल्हापूर
मणिपूर
पश्चिम बंगाल
मेवाळय या ठिकाणी नवाश्मशुगीन संस्कृतीचे अवरोध
सापडले आहेत.

पुराश्मशुग व मध्यश्मशुगाच्या तुलनेत नवाश्मशुगामध्ये
मानवाने मोठी प्रगती केली. मानवाचे जीवन स्थिरावले. मानव शेती व
पशुपालन करू लागला. झाडांचा शोध. प्रगत द्रव्ये, राक्षसांसाठी
अत्याकृती घरे. सुती कपडे, चाकाचा शोध खाण्यासाठी धान्य
प्रगत व नक्षिद्वारे मातीची भांडी तयार केली. पिशकलेची सुरुवात
धार्मिक ग्रंथांचा ग्राम संस्कृतीचा उदय वेगवेगळे असंकार तयार केले
गेले. तसेच नवाश्मशुगाचे परदेशी व्यापारभा सुरुवात झाली
अशा प्रकारे नवाश्मशुगीन मानवाने विविध क्षेत्रांमध्ये प्रगती
करून आपले जीवन सुखी बनवले.

उषा दादाशाहेब मद्याळे.

॥ ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ॥

शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38442

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Mob No. 7676410914

Suppliment No. : 01

Roll No. : 4017

Class : B.A-I

Signature
of
Supervisor

[Signature]

Subject : History

Test / Tutorial No. :

5
10

Div. :

[Signature]

नवारमयुगीत मानवी जीवनाची माहिती शेडक्यात लिहा.

गतकळातील मानवी प्रगतीचा आढावा घेण्यासाठी इतिहास होय. अभ्यासाच्या दृष्टीने मानवी इतिहासाचे प्रागैतिहास, माध्यम इतिहास व मोनोहासिक कालखंड हे तीन प्रमुख विभाग पाडले जात.

प्रागैतिहासिक मानवाच्या अस्तित्वाची माहिती आपल्या त्याने बनवलेल्या दगडी हत्यारामुळे होते. त्यामुळे या युगास अश्मयुग असेही म्हणतात.

अश्मयुगीत संस्कृतीचा मिळालेल्या अवशेषावरून इतिहासकारांनी अभ्यासाच्या सोयीसाठी भारतीय अश्मयुगाचे खालील प्रमाणे कालखंड पाडले आहेत.

- 1) पुराश्मयुग - इ.स.पु. 3 लाख वर्षे ते इ.स. 8000 वर्षे
- 2) मध्यश्मयुग - इ.स.पु. 8000 लाख वर्षे ते इ.स. 4000 वर्षे
- 3) नवारमयुग - इ.स.पु. 4000 वर्षे ते इ.स.पु. 1800 वर्षे

* नवारमयुग :-

इ.स.पु. 5000 वर्षे पुर्वीच्या युगारास नवारमयुगाचा प्रारंभ झाला. नवारमयुगाच्या कळात मानवी जीवनात झालेल्या महत्त्वपूर्ण बदलामुळे या कळाला क्रांतीयुग असे म्हणता येते.

न व्याख्या :- अश्मयुगाच्या शेवटच्या कालखंडाला नवारमयुग असे म्हणतात.

2) कलावधी :- नवरात्रमयुगाचा कलावधी साधारणपणे इ.स.पु. 4000 वर्षे ते इ.स.पु. 1800 वर्षे असा मानला जातो.

3) राहणीमान :- नवरात्रमयुगामध्ये मानवाचे अटके जीवन संपुष्टात आले.

4) मानवी अवशेष :- उत्खननामध्ये कोठेही मानवी आंगाडे सापडले नाही.

5) मृन्न :- नवरात्रमयुगामध्ये मानव उदरनिर्वाहासाठी शेती करू लागला. तरीही शिकार व मासेमारी त्याने शोधून दिली नव्हती. गड, बळी आणि जवळ यांचे अवशेष सापडले आहेत.

6) वस्त्र :- नवरात्रमयुगामध्ये मानवाला कापडापासून वस्त्र शिवण्याचे ज्ञान प्राप्त झाले असावे. मानव युती कापडाचा वापर करत आला.

7) निवारा :- नवरात्रमयुगामध्ये मानवाने मनीष्या वितेंचा वापर करून चौकोनी व आयकाकृती घरे बांधण्यास प्रारंभ केला.

8) अग्नी :- नवरात्रमयुगीन मानवाने अग्नीचा वापर व निर्मिती करव्याची कला अवगत केली होती.

9) हत्यारे :- नवरात्रमयुगात पुर्वीची दगडी युद्धमास्त्रे लुप्त झाली. आणि त्यानोवजी तांब्याची अस्त्रे दिली लागली. नेहमीच्या वापरातील कुःहाडे, होकदार हत्यारे, हाडीची अस्त्रे ही घायुन गुळगुळीत केली. आणि त्याची कार्यक्षमता वाढवली.

10) मनीची भोंडी :- नवरात्रमयुगीन मानवाने मृदु भोंडी, मनीची भोंडी बनवण्याची कला हस्तगत केली.

11) पशुपालन :- शेव्या, बैल, बोकड या प्राण्यांना मानवालावून त्यांचे पक्षीय प्राण्यांत रूपांतर केले.

12] चित्रकला :- नवरात्रयुगातील मानवाची शैल चित्रे बऱ्याच जागी मिळालेली आहे.

13] धार्मिक श्रद्धा :- नवरात्रयुगामध्ये मानवाच्या धार्मिक श्रद्धांचा उदय. देवी देवतांची पुजा, पुर्वजन्म, पुनर्जन्म या व अशा कल्पनांचा प्रारंभ मानवामे केलाचे दिसून येते.

14] चाकाचा शोध :- नवरात्रयुगातील मानवला चाकाचा शोध लागला होता.

15] अलंकार :- नवरात्रयुगामध्ये मानवाने दगडांचा वापर अलंकार - शरीर वापर केला होता. दिशांचे हार, स्नानहार इ. वस्तूंचा परदेशी व्यापार होत असल्याचे दिसून येते.

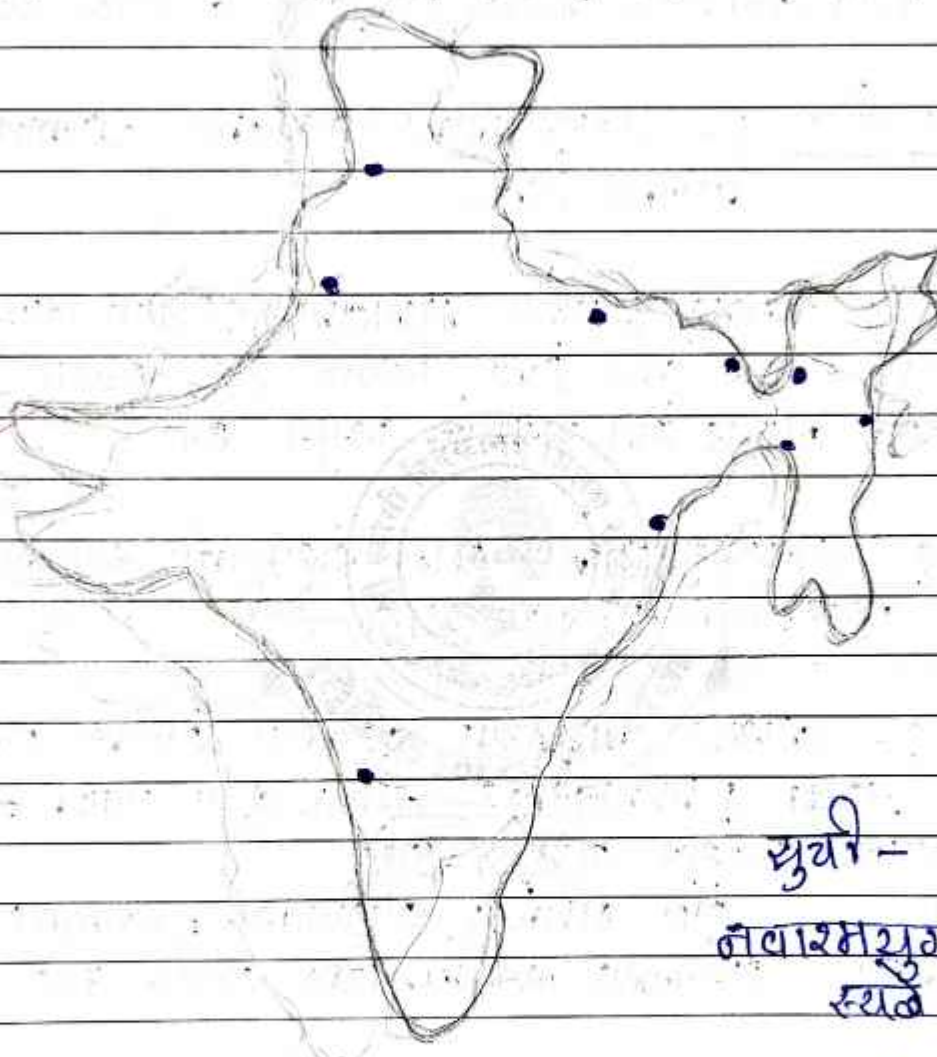
16] ग्राम :- नवरात्रयुगामध्ये ग्राम संस्कृतीची म्हणजेच गावांच्या वसाहतींची सुरुवात झाली होती.

17] दफन :- काश्मिर जवळच्या बुझहिम येथील मृत्पात्रा दफन - शक्ती मालकाबरोबर त्याचा कुत्रा आणि लांडगा हे पुरल्याचे अवशेष सापडले आहे. येथे मनीच्या ओड्यावर तात्कालीन देवता समजत असलेल्या म्हशीचे चित्र रंगवले आहे.

18] नवरात्रयुगातील वस्तु :- वशिष्ठ असलेली बैलाची मनीची चित्रे टोकदार होड, उभड भोंडी रत्नासारखा दिसणारा चकचकित दगडांपासून तयार केलेली मणी तोंब्यांची मुई व चाष् इत्यादी वस्तु उत्खननातून प्राप्त झाले आहेत.

19]

नवामयुगीन स्थले

सूची -

नवामयुगीन
स्थले

नवामयुगीन वैशिष्ट्ये दर्शयितव्ये स्थले भारतभर
विरचुरली आहेत

- कर्नाटक - उत्तूर व बहगिरी
- काश्मीर - बुझि होम
- उत्तर प्रदेश - चेचर व हास्तीनापुर
- बिहार - चिरंद
- आन्ध्रप्रदेश - इंदोरा

(अधिकारप्रदत्त स्वायत्त)
कोल्हापूर

॥ ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यासाठी शिक्षण प्रसार ॥

- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR.
(Empowered Autonomous)

Mob No - 7626410914.

SUPPLIMENT

Jr. Supervisor's Sign. :

Students Sign. :

Seat No. :

Seat No. in words :

Suppliment No. : 2

Sub - History 4057

Centre

प्र. क्र.
Q. No.

नवार्भमयुगीन वेरीष्टे वर्तवणारी स्थळे आसभर
विखुरली आहेत.

कर्नाटक - उटनूर ब्रह्मगिरी

कारभर - ब्रह्मगिरी

उत्तर प्रदेश - चेंचर इस्तिनापुर

बिहार - चिरंद

आसाम - हदंग

पंजाब - जलीपुर

अलाहाबाद - कोल्डीहवा

मणिपुर

पश्चिम बंगाल

मेघालय - राठिकाणी नवार्भमयुगीन संस्कृती

- तीचे अवशेष सापडले आहेत.

पुराश्मयुग व मध्याश्मयुगाच्या तुलनेत
नवार्भमयुगामध्ये मानवाने मोठी प्रगती केली. मानवाचे जीवन स्थिरा-
वले. मानव शेती व पशुपालन करू लागला. आगीचा शोध, प्रगत
हत्यारे, बाह्यासाठी आरतकृती घरे, सुती कपडे चाकाचा शोध,
स्वाशासाठी धान्य, प्रगत व नक्षीदार मतीची भांडी तयार
केली. विनकलेची सुरुवात, धार्मिक ग्रंथांचा ग्राम संस्कृतीचा
उदय, वेगवेगळी संस्कार तयार केले गेले. तसेच नवार्भमयुगा-
मध्ये परदेशी व्यापारला सुरुवात झाली. उष्णपत्रकारे परदेशी

02

Section

Q. No.

Marks

प्र. क्र.

Q. No.

व्यापारका शुरुवात झाली. अशाप्रकारे नवाश्रमयुगीन मानवाने
विविध क्षेत्रांमध्ये प्रगती करून आपले जीवन सुखी बनवले.

सुस्मिता संजय हेगडे.

mob = 8261933543

॥ ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ॥

- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

47032

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Signature
of
Supervisor

[Signature]

Suppliment No. : 01

Roll No. : 4128

Class : B : A : I

Subject : HISTORY

Test / Tutorial No. :

Div. : C

[5/10] *[Signature]*

प्र. ऽवाक्षयुगीन मानवी जीवनाची माहिती खोडक्यात लिहा.

→ ~~मानवाच्या~~ ऽतकाळातील मानवी प्रज्ञातीचा आढावा घेणजे इतिहास होय.

अभ्यासाच्या दृष्टीने मानवी इतिहासाचे प्रागैतिहास आणि इतिहास या ऐतिहासिक कालखंड हे तीन प्रमुख विभाग पाडले जातात. प्रागैतिहासिक मानवाच्या अस्तित्वाची माहिती आपल्याला त्याने बनवलेल्या दगडी हत्यारांमुळे होते. त्यामुळे या युगास अवश्रयुग असे म्हणतात.

अवश्रयुगीन संस्कृतीच्या मिळालेल्या अवशेषावरून इतिहासकारांनी अभ्यासाच्या सोयीसाठी भारतीय अवश्रयुगाचे खालील प्रमाणे कालखंड पाडले आहेत.

१. पुरावश्रयुग = इ. स. पू ३ लाख वर्षे ते इ. स. पू ४००० वर्षे

२. मध्यावश्रयुग = इ. स. पू ४००० वर्षे ते इ. स. पू. ४००० वर्षे

३. नवावश्रयुग = इ. स. पू ४००० वर्षे ते इ. स. पू १८०० वर्षे

* नवावश्रयुग *

इसवी सन पूर्व ५००० वर्षे पूर्वीच्या सुमारास नवावश्रयुगाचा प्रारंभ झाला. नवावश्रयुगाच्या काळात मानवी जीवनात झालेल्या महत्त्वपूर्ण बदलांमुळे या काळाला क्रांतीयुग म्हणता येते.

- ① व्याख्या :: = नवव्रमयुगाच्या ब्रौवटच्या कालखंडाला नवव्रमयुग असे म्हणतात.
- ② कालवल्ली :: = नवव्रमयुगाचा कालवल्ली सधारणपणे इ.स.पू. ४००० वर्ष ते इ.स.पू. १८०० वर्ष असा मानला जातो.
- ③ राष्ट्रीयमान :: = नवव्रमयुगामध्ये मानवाचे अटके जीवन संप्रुष्टात आले.
- ④ मानवी अवशेष :: = उत्खनामध्ये कोठेही मानवी सांगाडे सापडले नाहीत.
- ⑤ मन्न :: = नवव्रमयुगामध्ये मानव उदरनिर्वाहासाठी बोती करू लागला. तरीही बिकार व मारामारी त्याने सोडून दिलेली नष्टती गडू, वल्ली, भागी अवशेष यांचे अवशेष सापडले आहेत.
- ⑥ वस्त्र :: = नवव्रमयुगामध्ये मानवाला कापडापासून वस्त्र ब्रौवल्याचे ज्ञान प्राप्त झाले असावे मानव सुती कापडाचा वापर करत. मसावा.
- ⑦ निर्माण :: = नवव्रमयुगामध्ये मानवाने अग्नीचा वापर व निर्माण करणाऱ्याची कला भवगत केली होती.
- ⑧ अग्नी :: = नवव्रमयुगामध्ये मानवाने मातीच्या विटांचा वापर करून घांफोनी व भायताकृती घरे बांधण्यास प्रारंभ केला.
- ⑨ हत्यारे :: = नवव्रमयुगात पूर्वीची दगडी सुक्ष्मास्त्रे लुप्त झाली आणि त्याऐवजी तांद्याची बास्त्रे दिसू लागली. नेहमीच्या वापरातील कुडाडे, टोकदार हत्यारे हाडांची अस्त्रे ही घायकून कुळकुळीत केली आणि त्याची कार्यक्षमता वाढवली.
- ⑩ मातीची भांडी :: = नवव्रमयुगीन मानवाने मुदू भांडी, मातीची भांडी बनवण्याची कला दस्तगत केली.
- ⑪ पशुपालन :: = बोक्या, बैल, बोकड या प्राण्यांना माणसाकडून त्याचे पाणीव प्राण्यात रूपांतर केले.
- ⑫ चित्रकला :: = नवव्रमयुगातील मानवाची ब्रौल चित्रे बऱ्याच जागी मिळालेली आहेत.
- ⑬ धार्मिक श्रद्धा :: = नवव्रमयुगामध्ये मानवाच्या धार्मिक श्रद्धांचा उदय देवी देवतांची पुजा, पूर्वजन्म, पुनर्जन्म या या व अशा कल्पनांचा प्रारंभ मानवाने केल्याचे दिसून येते.

(1) चाकाचा धोद्य :: = नवाभ्रमयुगीन मानवाला चाकाचा धोद्य लागला होता.

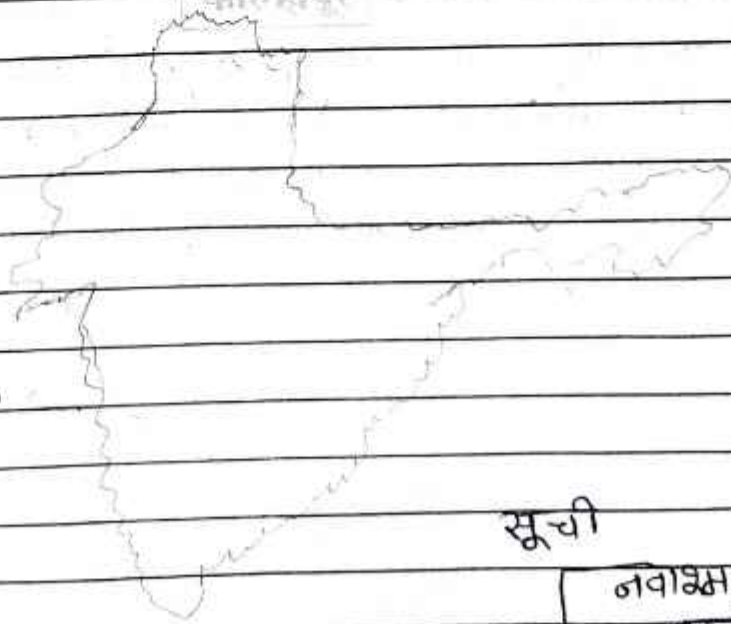
(2) अलंकार :: = नवाभ्रमयुगामध्ये मानवाने दगडांचा वापर अलंकारासाठी केला जातो. दिवांचे दार, रत्नद्वार इ. वस्तुंचा परदेची व्यापार होत असल्याचे दिसून येते.

(3) ग्राम :: = नवाभ्रमयुगामध्ये ग्राम संस्कृतीची म्हणजेच गावांचा वसाहतीचे सुरुवात झाली होती.

(4) दफन :: = काश्मिर जवळच्या बुधहिम येथील एका दफन स्थळी मालकाबरोबर त्याचा कुत्रा आणि लांडगा हे पुरल्याचे अवशेष माढळले आहे. येथे मातीच्या भांड्यावर तात्काळीन देवता समजत असल्याच्या म्हणीचे चित्र रंगवले आहे.

(5) नवाभ्रमयुगीन वस्तु = वशिष्ठ असलेल्या वैदिकी माहीती चिजे, टोकदार हाडे, उभट प्रांठी रत्नासारखा दिसणारा चकचकित दगडांपासून तयार केलेली आणि तांब्याची सुई पचाळ इत्यादी वस्तु उत्खनातून प्राप्त झाले आहेत.

(6) नवाभ्रमयुगीन स्थळे

सूची

नवाभ्रमयुगीन
स्थळे

नवाङ्गमयुगीन वैश्वीकृत्ये दक्षिणवर्ती स्थळे भारतभर विस्तुरली आहेत.

कर्नाटक - उड्गूर व बृहन्निरी

काश्मिर - कुल्लुहोम

उत्तरप्रदेश - घेचर व हस्तिनापूर

बिहार - चिरंद

मासाम - हदंगा.

पंजाब - जालीपूर

अलाहाबाद - फोल्डीहवा

मणीपूर

पश्चिम बंगाल

मेघालय या डिफाणी नवाङ्गमयुगीन संस्कृतीचे अवशेष सापडले आहेत.

पुराङ्गमयुग व मध्यङ्गमयुगाच्या तुलनेत नवाङ्गमयुगामध्ये मानवाने मोठी प्रगती केली मानवाचे जीवन स्थिर वले मानव बोती व पक्षपालक करू लागला मागील शोध. प्रगत हत्यारे राहण्यासाठी आयताकृती घरे खुती कपडे चाफता शोध. याठिकाणी मज्जा धान्य, श्वेत व नक्षियार मातीची भांडी तयार केली चित्रकलेची सुरुवात धार्मिक मूर्त्यांचा ग्राम संस्कृतीचा उदय वेगवेगळे भलेकार तयार केले बोले तसेच नवाङ्गमयुगामध्ये परदेची व्यापाराचा सुरुवात केली गेली तसेच नवाङ्गमयुगामध्ये प्रत्येकी व्यापाराचा सुरुवात सारी भव्य प्रकारे नवाङ्गमयुगीन मानवाने विविध क्षेत्रांमध्ये प्रगती करून आपले जीवन खुली बनवले.

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (EMPOWERED AUTONOMOUS)
CONTINUOUS INTERNAL EXAMINATION

Subject - History

Class: B.A-I Semester: I

Paper Title: History of Ancient India

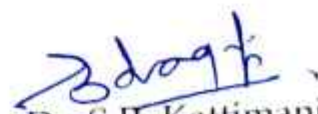
Paper No: II

Subject Code: 2 DSC01HIS21

Date:	24-7-2024
Total Marks:	10
Type of Test:	Unit Test
Module:	2

Mark List of Students

Sr. No.	Roll No	Marks	Sr. No.	Roll No	Marks
1	4052	10	11	4017	05
2	4071	08	12	4089	03
3	4125	07	13	4128	05
4	4002	07			
5	4245	08			
6	4205	10			
7	4134	09			
8	4137	04			
9	4222	07			
10	4014	09			

Dr. S.R. Kattimani
HEAD
DEPARTMENT OF HISTORY
VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR
(EMPOWERED AUTONOMOUS)